

Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelman loppuraportti 2015–2019

Slutrapport om handlingsplanen för nationalspråksstrategin 2015–2019

Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita
Justitieministeriets publikationer, Utredningar och anvisningar
2019:17

Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelman loppuraportti 2015-2019

Slutrapport om handlingsplanen för nationalspråksstrategin 2015-2019

Oikeusministeriö / Justitieministeriet

ISBN: 978-952-259-755-7

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Ombrytning: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten

Helsinki / Helsingfors 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Oikeusministeriö	toukokuu 2019	
Tekijät	Vava Lunabba		
Julkaisun nimi	Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelman loppuraportti 2015-2019		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2019:17		
Diaari/hankenumero		Teema	Selvityksiä ja ohjeita
ISBN PDF	978-952-259-755-7	ISSN PDF	2490-0990
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-755-7		
Sivumäärä	54	Kieli	suomi
Asiasanat	kansalliskielet, kielilainsäädäntö, kansalliskielistrategia, kielelliset oikeudet		
Tiivistelmä	<p>Joulukuussa 2012 hyväksyttiin periaatepäätöksenä valtioneuvoston Kansalliskielistrategia. Yleisistunnossaan 30.12.2015 valtioneuvosto päätti edellisten hallitusten strategioista ja ohjelmista, jotka ovat edelleen voimassa linjausten osalta. Kansalliskielistrategia oli yksi näistä strategioista, joiden linjausten voimassa oloa jatkettiin.</p> <p>Marraskuussa 2015 asetettiin Kansalliskieliverkosto, jonka tehtävänä oli laatia Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelma, jolla täytetään pitkän aikavälin toimenpiteet. Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelma koostui kahdeksasta teemasta: 1. Kansalliskielten näkyvyyden ja tietoisuuden lisääminen, 2. Molemmat kielet läsnä tulevaisuuden suunnittelussa, 3. Tietojärjestelmät 4. Kulttuuri: audiovisuaaliset palvelut, 5. Hyvä kielitaito, 6. Turvallisuus ja terveys, 7. Terveysten- ja sairaanhoito, 8. Valtion työhönottomenettely.</p> <p>Oheisessa loppuraportissa käydään läpi, miten vastuuministeriöt ovat toteuttaneet Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelman toimenpiteitä.</p>		
Kustantaja	Oikeusministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Justitieministeriet	2019
Författare	Vava Lunabba	
Publikationens titel	Slutrapport om handlingsplanen för nationalspråksstrategin 2015-2019	
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikationer, Utredningar och anvisningar 2019:17	
Diarie-/ projektnummer		Tema Utredningar och anvisningar
ISBN PDF	978-952-259-755-7	ISSN PDF 2490-0990
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-755-7	
Sidantal	54	Språk finska
Nyckelord	nationalspråk, språklagstiftningen, nationalspråksstrategin, språkliga rättigheter	
Referat	<p>I december 2012 godkändes som ett principbeslut statsrådets nationalspråksstrategi. Vid sitt allmänna sammanträde den 30 december 2015 beslöt statsrådet om de föregående regeringarnas strategier och program som fortfarande är i kraft gällande linjedragningar. Nationalspråksstrategin var en av dessa strategier vars giltighetstid förlängdes.</p> <p>I november 2015 inrättades ett nationalspråksnätverk med uppgift att utarbeta en handlingsplan för att genomföra de långsiktiga åtgärderna i nationalspråksstrategin. Handlingsplanen för nationalspråksstrategin bestod av åtta teman: 1. Främjande av nationalspråkens synlighet och medvetenheten om dem, 2. Bägge språken involverade i framtidsplaneringen, 3. Datasystem, 4. Kultur: audiovisuella tjänster, 5. Goda språkkunskaper, 6. Säkerhet och hälsa, 7. Hälso- och sjukvård, 8. Statens rekryteringsprocess.</p> <p>Slutrapporten innehåller en genomgång av hur de ansvariga ministerierna har genomfört åtgärderna i handlingsplanen för nationalspråksstrategin.</p>	
Förläggare	Justitieministeriet	
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Description sheet

Published by	Ministry of Justice	May 2019	
Authors	Vava Lunabba		
Title of publication	Final Report on the Implementation of the Action Plan for the Strategy for the National Languages of Finland 2015-2019		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Justice, Reports and guidelines 2019:17		
Register number		Subject	Reports and guidelines
ISBN PDF	978-952-259-755-7	ISSN (PDF)	2490-0990
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-755-7		
Pages	54	Language	Finnish
Keywords	national languages, language legislation, Strategy for the National Languages of Finland, linguistic rights		
<p>Abstract</p> <p>The Strategy for the National Languages of Finland was adopted as a government resolution in December 2012 for the government term 2011–2015. At its plenary session on 30 December 2015, the Government decided to extend the validity in respect of their policy lines of certain strategies adopted by the previous Governments. The Strategy for the National Languages of Finland was one of these strategies.</p> <p>In November 2015 The National Languages Network was appointed and tasked with drawing up an action plan for implementing the long-term measures included in the Strategy for the National Languages of Finland. The Action Plan for the Strategy for the National Languages of Finland consisted of eight components:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Increasing the visibility and awareness of national languages, 2. Both languages present in planning for the future, 3. Information systems, 4. Culture: audiovisual services, 5. Good language skills, 6. Security and health, 7. Healthcare and nursing, 8. Government's recruitment process. <p>This final report examines how the responsible ministries have implemented the measures set out in the Action Plan for the Strategy for the National Languages of Finland.</p>			
Publisher	Ministry of Justice		
Distributed by/ Publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Kansalliskielistrategian toimitasuunnitelman taustasta	11
2	Kansalliskieliverkoston toiminta	13
3	Yhteenveto toimenpiteiden toteutumisesta	14
3.1	Kansalliskielten näkyvyyden ja tietoisuuden lisääminen.....	14
3.1.1	Koulutusta kielellisistä oikeuksista valtioneuvoston ja valtiohallinnon virkamiehille.....	14
3.1.2	Valtioneuvoston virkamiesten tietoisuuden lisääminen kielellisistä oikeuksista.....	15
3.2	Molemmat kielet läsnä tulevaisuuden suunnittelussa.....	15
3.2.1	Kielellisten vaiktusten arviointityökalu.....	15
3.2.2	Kielellisten oikeuksien seurantaindikaattorit.....	16
3.3	Tietojärjestelmät.....	16
3.3.1	Ohjeistus kielten huomioon ottamisesta viranomaisten ICT-ratkaisujen kehittämisessä.....	16
3.4	Suomen kulttuuri.....	17
3.4.1	Yleisradion monikielisen tarjonnan edellytysten seuraaminen.....	17
3.5	Hyvä kielitaito.....	18
3.5.1	Selvitys kielikylpyopetuksen tilanteesta.....	18
	Selvitys kielikylpyopetuksen tilanteesta.....	18
3.5.2	Kielikylpy opetuksen saatavuuden lisääminen ja monipuolistaminen.....	19
3.5.3	Ruotsin kielen opiskelumotivaation parantaminen ammatillisessa koulutuksessa.....	20
3.5.4	Integroidun kansalliskielten oppimisen edistäminen ammatillisessa opetuksessa.....	20
3.5.5	Tieteen kansallinen termipankki.....	21
3.5.6	Tuetaan maahanmuuttajien kielivalinnan toteutumista tiedotuksen ja koulutuksen avulla. Kotouttamiskoulutus.....	22
3.5.7	Valtion virkamiesten kielitaidon parantaminen.....	22
3.6	Turvallisuus ja terveys.....	23
3.6.1	Hätäkeskuslaitosta koskevat toimenpiteet: Erica-järjestelmän hyödyntäminen ruotsinkielisen palvelun takaamiseksi.....	23
3.6.2	Kielitaitoisten henkilöiden rekrytointi päivistyskoulutukseen.....	24
3.6.3	Poliisia koskevat toimenpiteet: Poliisin neuvontapuhelinpalvelua kehitetään siten, että asiakkaalla on mahdollisuus asioista suoraan omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi.....	24
3.6.4	Esitutkinnassa kuultavan kielen huomioon ottaminen varmistetaan ja lisätään poliisin tietoisuutta myös muista kielellisistä oikeuksista.....	25
3.6.5	Selvitetään poliisin ruotsinkielisen back-up toiminnan mahdollisuutta.....	25

3.7	Terveyden- ja sairaanhoito	26
3.7.1	Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kielivaikutusten arviointi	26
3.7.2	Kielellisten oikeuksien edistäminen sosiaali- ja terveydenhuollossa	26
3.8	Valtion työhönottomenettely	27
3.8.1	Kehitetään keinoja virkamiesten tosiasiallisen kielitaidon varmistamiseksi työhönnotossa ..	27
4	Jatko	28
	Lähteet	29

1 Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelman taustasta

Joulukuussa vuonna 2012 hyväksyttiin periaatepäätöksenä valtioneuvoston ensimmäinen kansalliskielistrategia. Sen tavoitteena on turvata kaksi elinvoimaista kansalliskieltä ja niiden olemassaolo myös tulevaisuudessa. Strategian tarkoituksena on auttaa viranomaisia toteuttamaan kielellisiä oikeuksia sekä noudattamaan kieliä koskevaa lainsäädäntöä paremmin. Kansalliskielistrategia sisältää viisi päämäärää, jonka toteuttamiseksi strategia sisältää ehdotuksia ja käytännön työvälineitä. Päämääränä on Suomi, jossa 1) kansalliskielet näkyvät, kuuluvat ja hyväksytään, 2) kansalliskieliä käytetään kaikilla yhteiskuntalohkoilla, 3) kansalliskielten tuomat hyödyt saadan yhteiskunnan ja yksilön käyttöön, 4) jokaisella on mahdollisuus elää ja toimia omassa maassaan omalla kielellään suomeksi tai ruotsiksi, 5) jokaisella on mahdollisuus tutustua maan niin suomen- kuin ruotsinkieliseen kulttuuriin ja perinteisiin sekä yhteiseen historiaan ja hyödyntää sitä. Kansalliskielistrategia jakautuu kahteen osaan: pitkän aikavälin strategia-asiakirjaan ja hallituksen toimenpiteisiin hallituskaudelle 2011–2015. Oikeusministeriön tehtäväksi osoitettiin strategian yleinen seuranta, kun taas vastuu yksittäisistä toimenpiteistä jakautui eri ministeriöille toimivalta-jaon mukaisesti.¹

Toukokuussa 2015 oikeusministeriö julkaisi kansalliskielistrategian väliraportin², jossa raportoidaan strategian toimeenpanosta yksittäisten toimenpiteiden osalta sekä arvioidaan yleisemmin strategian toteutumista valtioneuvostotasolla. Väliraportissa olevasta kansalliskielistrategian toimenpiteiden seurantataulukosta³ käy ilmi, että erityisesti pitkän aikavälin toimenpiteitä ei toteutettu hallituskaudella 2011–2015 ja niiden loppuun saattaminen tulisi viedä loppuun.

1 Kansalliskielistrategia, Valtioneuvoston periaatepäätös, VNK 4/2012, s. 7-8.

2 Kansalliskielistrategian väliraportti, Kansalliskielistrategian seuranta sekä hallituskautta 2011 – 2015 koskevien hallituksen toimenpiteiden toteutuminen, OM 34/2015

3 Ibid. Liite 2, Kansalliskielistrategiaan sisältyvät toimenpiteet hallituskaudelle 2011-2015.

Valtioneuvosto päätti yleisistunnossaan 30.12.2015⁴ edellisten hallitusten valtioneuvostotasolla päättämistä strategioista ja ohjelmista, joiden linjausten voimassaoloa jatkettiin. Kansalliskielistrategia oli yksi niistä strategioista, joiden linjausten voimassaoloa jatkettiin.

Lokakuussa 2015 oikeusministeriö asetti kansalliskieliverkoston, jonka yhtenä tehtävänä oli saattaa loppuun kansalliskielistrategian pitkän aikavälin toimenpiteet ja laatia toimintasuunnitelma toimenpiteiden täytäntöönpanemiseksi. Helmikuussa 2016 oikeusministeriö julkaisi Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelman, jossa konkretisoitiin kansalliskielistrategian pitkän aikavälin toimenpiteet.⁵ Toimintasuunnitelma pitää sisällään eri toimenpiteitä usean hallinnon alalta. Toimenpiteet koostuvat seuraavista kahdeksasta osa-alueesta: 1. Kansalliskielten näkyvyyden ja tietoisuuden lisääminen, 2. Molemmat kielet läsnä tulevaisuuden suunnittelussa, 3. Tietojärjestelmät 4. Kulttuuri: audiovisuaaliset palvelut, 5. Hyvä kielitaito, 6. Turvallisuus ja terveys, 7. Terveyden- ja sairaanhoito, 8. Valtion työhönottomenettely. Toimintasuunnitelmassa on listattuna useita toimenpiteitä jokaisesta osa-alueesta ja nimetty vastuuministeriö toteuttajaksi. Toimenpiteiden tavoitteena on muun muassa parantaa viranomaisten tietoisuutta kielellisistä oikeuksista ja niistä syntyvistä velvoitteista, parantaa kielellisten oikeuksien huomioimista lainvalmistelussa, edistää ruotsinkielisten palveluiden saatavuutta sekä kielellisten oikeuksien huomioimista palveluiden järjestämisessä.

Suomea sitovien ihmisoikeussopimusten valvontaelimet ovat kiinnittäneet huomiota myös toimintasuunnitelmaan ja sen täytäntöönpanoon. Euroopan neuvoston ministerikomitea hyväksyi päätöslauselman 15. maaliskuuta 2017 koskien suosituksia Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen täytäntöönpanosta Suomessa. Ministerikomitea kehottaa suosituksessa Suomea ryhtymään välittömiin toimiin tehostaakseen pyrkimyksiä hyväksyä ja panna täytäntöön kansalliskielistrategian toimintasuunnitelman sen takaamiseksi, että ruotsin kielen osaamista, näkyvyyttä ja läsnäoloa ylläpidetään koulutuksessa, hallinnossa, työmarkkinoilla ja väestön keskuudessa yleisesti.⁶

4 Erillisten valtioneuvostotasosten strategioiden määrän vähentäminen, VNK/480/49/2015.

5 Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelma, OM 13/2017.

6 CM/ResCMN(2017)1, 15.3.2017.

2 Kansalliskieliverkoston toiminta

Kansalliskielistrategiassa esitettiin perustettavaksi ministeriöiden kansalliskieliverkosto kansalliskieliyhteyshenkilöistä, jonka kokoaminen ja koordinointi osoitettiin oikeusministeriön tehtäväksi. Ensimmäinen kansalliskieliverkosto asetettiin toimikaudeksi 1.6.2013–31.5.2015 (OM 1/58/2012). Strategian ehdotuksen mukaan perustettava verkosto koordinoi strategian tavoitteiden toteutumista ja tarpeen mukaan muutoinkin seuraa ja edistää kielilainsäädännön toteutumista. Verkostossa olivat edustettuina kaikki ministeriöt sekä asiantuntijoita Opetushallituksesta, Suomen Kuntaliitosta ja Svenska Finlands folkting -järjestöstä.

Toinen kansalliskieliverkosto asetettiin toimikaudeksi 1.11.2015–31.5.2019 (OM 8/58/2015). Verkoston tehtävänä oli muun muassa laatia ja toteuttaa Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelma, edistää yhteydenpitoa ja tiedonvaihtoa eri hallinnonalojen välillä sekä toimia matalankynnyksen yhteistyöfoorumina valtioneuvoston tasolla kieliasioissa. Verkostossa oli edustettuina kaikki ministeriöt sekä asiantuntijoita Opetushallituksesta, Suomen Kuntaliitosta, Suomalaisuuden Liitosta sekä Svenska Finlands folkting -järjestöstä. Kansalliskieliverkoston rooli Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelman toimenpiteiden toteuttamisen koordinoinnissa ja seurannassa. Kansalliskieliverkosto on avustanut hallituksen kielikertomuksen laadinnassa ja sen jalkauttamisessa valtioneuvostossa. Kansalliskieliverkoston jäsenet ovat yhdessä toteuttanut kielelliset oikeuksien edistämiseen liittyviä tilaisuuksia valtioneuvostossa, muun muassa ruotsalaisuuden päivänä, lisänneet tietoisuutta koulutuksilla kielellisistä oikeuksista sekä jakaneet ministeriöissä aineistoja kielellisistä oikeuksista.

Kansalliskieliverkosto on katsottu hyödylliseksi ja sen toiminnan toivotaan jatkuvan myös seuraavalla hallituskaudella, jotta voidaan edistää kansalliskielten asemaa ja näkyvyyttä valtionhallinnossa ja viranomaisissa sekä parantaa yhteistyötä kieliasioissa ylipäätään. Myös jatkossa toivottiin konkreettisia toimenpiteitä, joita täytäntöönpannaan verkoston kautta.

3 Yhteenveto toimenpiteiden toteutumisesta

Ohessa lyhyet yhteenvedot siitä, miten toimintasuunnitelmassa esitetyt eri osa-alueita koskevat toimenpiteet on toteutettu kansalliskieliverkoston toimintakauden aikana. Vastuuministeriöt ovat kuvanneet lyhyesti miten tavoitteita ja toimenpiteitä on toteutettu ja antaneet näistä arvionsa liikennevaloilla. Toimenpiteistä suurin osa on toteutettu onnistuneesti, ainostaan muutaman toimenpiteen kohdalla toteutus on ministeriöiden arvion mukaan jäänyt kohtalaiseksi.

3.1 Kansalliskielten näkyvyyden ja tietoisuuden lisääminen

3.1.1 Koulutusta kielellisistä oikeuksista valtioneuvoston ja valtiohallinnon virkamiehille

Sisältö: Lisätään tietoisuutta kielellisistä oikeuksista ja siitä mitä ne tarkoittavat yksittäisen virkamiehen työn kannalta. Virkamiehille järjestetään koulutusta kielellisistä oikeuksista sekä kieliä koskevasta lainsäädännöstä. Oikeusministeriö järjestää yhdessä VNK:n kanssa koulutusta ja kampanjointia kansalliskielten käytöstä ja kielellisistä oikeuksista. KÄKI-toimialan ja viestintäyksiköiden kanssa yhdessä järjestetään kansalliskieliä koskevan viestinnän ja kääntämisen osalta koulutustilaisuuksia.

Vastuuministeriö: Oikeusministeriö ja valtioneuvoston kanslia

Toteutuma: Oikeusministeriön viestinnän kanssa on järjestetty koulutustilaisuus valtioneuvoston viestinnästä vastaaville kielellisistä oikeuksista yleisesti sekä painopisteenä viestintäkysymykset. Valtioneuvoston viestintäjohtajille on jaettu useaan otteeseen oikeusministeriön suositus Käytännön ohjeita kielilainsäädännön soveltamiseksi verkkopalveluissa (OM 7/58/2015). Kevään 2018 aikana oikeusministeriö valmisteli digitaaliseen oppimisympäristöön eOppiva-valtion virkamiehille suunnatun kurssin kielellisistä oikeuksista, joka sisälsi

yleistietoa kielellisistä oikeuksista, kieliryhmien huomioimisesta säädösvalmistelussa ja tiedottamisessa. Oikeusministeriö on julkaissut esitteitä kielellisistä oikeuksista, videoita suomalaisella ja suomenruotsalaisella viittomakielellä viittomakielisten oikeuksista. Lisäksi oikeusministeriö on ollut mukana rahoittamassa Molempi parempaa- kampanjaa tietoisuuden lisäämiseksi kaksikielisyydestä sekä kielellisistä oikeuksista.

3.1.2 Valtioneuvoston virkamiesten tietoisuuden lisääminen kielellisistä oikeuksista

Sisältö: Vahvistetaan valtioneuvoston kieli- ja käännöslinjaukset vuosille 2017–2020. Linjauksen tavoitteena on tukea ministeriöitä kielellisten oikeuksien toteuttamisessa, käännöstarpeiden tunnistamisessa ja ennakoinnissa sekä hyvän virkakielen edistämisessä.

Vastuuministeriö: Valtioneuvoston kanslia

Toteuma: Valtioneuvoston kanslia vahvisti 10.4.2017 valtioneuvostossa noudatettavat kielelliset periaatteet ja linjaukset sekä niitä tukevat kehittämistoimenpiteet vuosille 2017–2020.

3.2 Molemmat kielet läsnä tulevaisuuden suunnittelussa

3.2.1 Kielellisten vaikutusten arviointityökalu

Sisältö: Kielellisten vaikutusten arviointityökalua kehitetään ja uudistettu työkalu julkaistaan. Arviointityökalu sisällytetään oikeusministeriön ohjeeseen vaikutusten arvioinnista, kun se uudistetaan.

Vastuuministeriö: Oikeusministeriö

Toteutuma: Lokakuussa 2016 oikeusministeriö julkaisi ohjeen kielellisten vaikutusten arviointiin, joka koskee säädösehdotusten kielellisten vaikutusten arviointia kansalliskielten osalta. Ohjetta voidaan käyttää myös arvioitaessa vaikutuksia saamen kielen ja muiden kielten käyttömahdollisuuksiin. Ohje on tarkoitettu ensisijaisesti säädösvalmisteluun osallistuville. Ohjetta noudatetaan lakien ja lakia alemmanasteisten säädösten, erityisesti hallinnollisia muutoksia koskevien, valmistelussa. Kielellisten vaikutusten arvioinnin tarkasteluohjeet ovat vaikutukset yksilön kielellisten oikeuksien toteutumiseen, hallinnollisia alueita koskevan sääntelyn muutokset, vaikutukset viranomaisten toimintaa sekä vaikutukset henkilöstöön. Ohje sisältää kysymyksiä joita voi käyttää apuna arvioitaessa sääntelyn vaikutuksia.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75595/OMSO_46_2016_Ohje_kielelliset_vaikutukset_22s.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3.2.2 Kielellisten oikeuksien seurantaindikaattorit

Sisältö: Kieliolojen ja kielellisten oikeuksien toteutumisen seurantaan varten luodaan kieli-indikaattorit yhdenvertaisuusindikaattori-mallin mukaisesti.

Vastuuministeriö: Oikeusministeriö

Toteutuma: Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelman mukaisesti oikeusministeriössä aloitettiin syksyllä 2017 kielellisten oikeuksien seurantaindikaattoreiden laadinta, jotka valmistuivat lokakuussa 2018. Prosessin aikana kartoitettiin kielellisten oikeuksien seurantaan liittyviä kansallisia ja kansainvälisiä tietolähteitä sekä indikaattorityön hyviä käytäntöjä. Indikaattoreilla mitataan ja selitetään kielellisten oikeuksien toteutumista sekä pyritään tuomaan esiin kehityssuunnat. Indikaattoreita käytetään myös kielellisten oikeuksien ja kansallisen kielipolitiikan seurannassa ja työkaluna kielipolitiikkaan liittyvässä päätöksenteossa. Indikaattoreita sovelletaan suomen- ja ruotsinkielisiin, saamenkielisiin ja viittomakielisiin sekä mahdollisuuksien mukaan myös muihin kieliryhmiin. Indikaattorit pohjautuvat YK:n ihmisoikeusindikaattorimallin mukaan kolmesta eri osasta. Rakenneindikaattoreista, joilla kuvataan kielellisten oikeuksien toteutumista tukevia rakenteita. Prosessi-indikaattoreista, jotka tarkastelevat kielellisten oikeuksien edistämistä. Lopputulosindikaattoreista, joilla kuvataan kokemuksia siitä, miten kielelliset oikeudet toteutuvat yksilön ja yhteisön näkökulmasta. Seuraavaksi käynnistetään olemassa olevien tietolähteiden tarkempi kartoitus ja puuttuvien tietolähteiden tunnistaminen, jotta saadaan tietoa indikaattoreista. Samaan aikaan rakennetaan indikaattoriedon keräämistä varten julkaisualusta oikeusministeriön verkkosivulle, jossa tiedot ja materiaalit ovat avoimesti käytettävissä.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161087/OMSO_42_2018_Kielellisten_oikeuksien_seurantaindikaattorit.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3.3 Tietojärjestelmät

3.3.1 Ohjeistus kielten huomioon ottamisesta viranomaisten ICT-ratkaisujen kehittämisessä

Sisältö: Julkisen hallinnon tietojärjestelmien kehittämisen yhteydessä on huolehdittava siitä, että järjestelmät tukevat kielilain soveltamista. Erikielisten käyttäjien ja asiakkaiden tarpeet on huomioitava jo suunnitteluvaiheessa. Asiaan soveltuvien JHS-suositusten päivitysten yhteydessä lisätään eri kielten huomioimista koskevaa ohjeistusta. Esimerkkinä

voidaan mainita JHS-suositukset 173 ja 174. Maakuntien yhteisen ICT-alustan luomisessa kielilain vaatimukseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Vastuuministeriö: Valtiovarainministeriö

Toteutuma: Toukokuussa 2018 julkaistiin JUHTA- Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan antama päivitetty JHS-173 suositus ICT –palvelujen kehittäminen: vaatimusmäärittely. Suositukseen tuli seuraava maininta kielellistä oikeuksista ja kieliryhmistä: *”Kielelliset oikeudet on suositeltava huomioida jo tässä vaiheessa, mikäli järjestelmästä lähetetään viestejä (tulosteita, sähköposteja tms.) tai muulla tavalla tiedotetaan asioista yleisölle. Jokaisella on oikeus asioida valtion viranomaisten ja kaksikielisten kunnallisten viranomaisten kanssa omalla kielellään, joko suomeksi tai ruotsiksi, sekä tietyissä tilanteissa myös saameksi⁷. Kielilain mukaan viranomaisen tulee toiminnassaan oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että yksityishenkilön kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä⁸. Myös saamen kielilain mukaan viranomaisen tulee toiminnassaan oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että saamen kielilain turvaamat kielelliset oikeudet toteutuvat käytännössä⁹. Myös viittomakieliset¹⁰ sekä muut kieliryhmät tulisi tarpeen mukaan huomioida ja tarjota heille mahdollisuuksien mukaan kielellistä palvelua digitalisaation avulla.”*

<http://www.jhs-suositukset.fi/web/guest/jhs/recommendations/173>

3.4 Suomen kulttuuri

3.4.1 Yleisradion monikielisen tarjonnan edellytysten seuraaminen

Sisältö: Yleisradion tuotannolla on erityinen merkitys ruotsinkielisille sekä suomen kielivähemmistöille, koska näiden ryhmien ohjelmia ei voida aina toteuttaa kaupallisesti. Yleisradion toimintaedellytyksiä pohtivalle ryhmälle tarjotaan riittävästi tietoa yleispalvelun merkityksestä kieliryhmille.

Vastuuministeriö: Liikenne- ja viestintäministeriö

7 Kielilaki (423/2003) 10 §, Saamen kielilaki (1086/2003) 4§, 12§. Käytännön ohjeita kielilainsäädännön soveltamiseksi verkkopalveluissa, oikeusministeriön suositus OM 7/58/2015.

8 Kielilaki (423/2003) 23 §.

9 Saamen kielilaki (1086/2003) 24 §.

10 Viittomakielilain (359/2015) mukaan viranomaisten on edistettävä viittomakieltä käyttävien mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään.

Toteutuma: Yle on tuottanut kielivähemmistöille (ruotsin-, eri saamen kielel-, romani-englannin- venäjän- ja karjalankieli) laajalti sisältöjä. Sisältöjä on jaettu kaikissa kanavissa, niin televisiossa, radiossa, verkossa kuin sovellustenkin välityksellä.

3.5 Hyvä kielitaito

3.5.1 Selvitys kielikylpyopetuksen tilanteesta

Selvitys kielikylpyopetuksen tilanteesta

Sisältö: Selvitetään miten toimenpiteet (esim. erillinen rahoitus) kielikylvyn edistämiseksi ovat vaikuttaneet kielikylpyopetuksen tarjontaan edellisen, vuonna 2011 tehdyn selvityksen jälkeen. Selvitetään myös kielikylvyn saatavuuden lisäämisen esteet.

Vastuuministeriö: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Toteutuma: Kielikylvyn saatavuutta on lisätty Opetushallituksen vuosina 2016-2019 jakamalla valtion erityisavustuksilla. Avustukset on kohdennettu erityisesti ruotsin-, suomen- tai saamenkielisen kielikylpyopetuksen käynnistämiseen, lisäämiseen ja kehittämiseen varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa. Hankkeissa on opetuksen järjestämisen ja kehittämisen lisäksi verkostoiduttu alueellisesti ja valtakunnallisesti jakamaan hyviä käytänteitä, oppimaan toisilta ja saamaan tukea Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) toimeenpanoon. Vuosina 2018 ja 2019 valtionavustushaun yhtenä painopisteenä on lisäksi ollut suomen- ja ruotsinkielisen koulutuksen yhteistyön lisääminen käynnistämällä ns. tandem-opetusta. Tandem-opetuksessa suomen- ja ruotsinkieliset oppilaat opettavat toisilleen omaa kieltään.

Jyväskylän yliopisto selvitti yhteistyössä Åbo Akademin kanssa kaksikielisen toiminnan tarjontaa Suomen kunnissa vuonna 2017 opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta. Selvitysten perusteella valtion vuosina 2015–2017 tarjoama hankerahoitus on vauhdittanut erityisesti suppeampaa kaksikielistä toimintaa, joka on lisääntynyt eri kokoisissa kunnissa ympäri Suomen. Vaarana on, että suppeampi toiminta jää kuitenkin usein irrallisiksi kokeiluiksi. Vakiintuneemmat, usein laajamittaiset toteutukset ja erityisesti ruotsin kielellä tarjottava kielikylpytoiminta ovat hyötyneet valtion hankerahoituksista jossain määrin niissä kunnissa, joissa jatkumoa on ollut tarpeen vahvistaa. Muilla kotimaisilla tai vierailta kielillä tarjottava kielikylpy ja muu laajamittainen toiminta ei sen sijaan ole juurikaan kasvanut, eivätkä kielikylvyn ja muun laajamittaisen kaksikielisen toiminnan jatkumot edelleenkään toteudu kaikissa kunnissa.

Selvityksen mukaan kaksikielisen ja kielikylpyopetuksen tilanteen valtakunnallista edistämistä vaikeuttaa kielikylpyopetuksesta käytettyjen käsitteiden moninaisuus ja

valtakunnallisen tilastoinnin puute. Haasteita on erityisesti paikallisen tason toteutuksessa: paikallisissa opetussuunnitelmissa kielikylpyopetuksen nivelvaiheiden jatkuvuuden ja sekä saatavuutta koskevan läpinäkyvyyden suhteen. Kielikylvyn ja muun laajamittaisen kaksikielisen toiminnan pitkäjänteinen toteuttaminen vaatii kuntien suunnitelmallista sitoutumista toiminnan ylläpitoon, rahoituksen järjestämiseen, toiminnasta tiedottamiseen ja tarvittaessa tarvekartoitusten tekemiseen. Uuden kotimaisten kielten kielikylvyn tai muun laajamittaisen toiminnan aloittaminen taas vaatii riittävää väestöpohjaa ja kysyntää, resursseja, tahtotilaa ja yhteisiä tavoitteita. Englanninkielisille toteutuksille näyttää olevan edelleen kasvavaa kysyntää erityisesti pääkaupunkiseudulla.

3.5.2 Kielikylpy opetuksen saatavuuden lisääminen ja monipuolistaminen

Sisältö: Hallituksen osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeessa on omana kokonaisuutenaan kieltenopiskelun varhentamiseen ja monipuolistamiseen pyrkivä hanke. Hankkeessa pyritään varhentamaan kieltenopiskelua alkamaan nykyistä useammin jo perusopetuksen ensimmäisellä luokalla. Samalla pyritään tukemaan myös muita varhaiseen kieltenopetukseen soveltuvia oppimistapoja. Kansalliskielistrategian tavoitteita kielikylpyopetuksen edistämiseksi tarkastellaan osana kärkihankkeen valmistelua.

Vastuuministeriö: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Toteutuma: Hallitus toteutti kieltenopetuksen varhentamisen kärkihankkeen vuosina 2017–2019. Kielten kärkihanketta on toteutettu paikallisina kokeiluina, joita on rahoitettu valtion erityisavustuksin. Avustusta on myönnetty yhteensä yli 8 miljoonaa euroa 131 eri hankkeelle. Kokeilujen tavoitteena on ollut varhentaa, kehittää ja lisätä kieltenopetusta varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa. Avustuksilla tuettiin erityisesti A1- ja A2-kielten opetuksen aloittamista aikaisemmin. Paikalliset kokeilut päättyivät vuoden 2019 loppuun mennessä. Valtion erityisavustuksia myönnettiin kunnille ja kouluille varhennetun kieltenopetuksen edistämiseen tarkoitettuihin kokeiluihin. Kokeiluissa mm. lisättiin koulujen kielitarjontaan kieliä, joita paikkakunnalla ei ollut aiemmin mahdollista toteuttaa. Useissa hankkeissa hyödynnettiin kielikylpymäisiä menetelmiä. Kielten kärkihankkeessa myönnettiin myös avustuksia yliopistojen täydennyskoulutuskeskuksille kielten kärkihanketta tukevien opettajien täydennyskoulutuksen järjestämiseksi. Lisäksi tehtiin selvityksiä, joissa kartoitettiin oppilaiden asenteita kieltenopiskelua kohtaan sekä kielikylpyopetuksen ja kaksikielisen opetuksen tilannetta kuntatasolla jatkotyön pohjaksi.

Hallitus päätti kehysriihessä 2018 kieltenopetuksen aloittamisesta ensimmäiseltä luokalta vuodesta 2020 alkaen. Valtioneuvosto antoi perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta annetun asetuksen sekä perusopetusasetuksen muutosta koskevan asetuksen 20.9.2018. Opetushallitus on valmistellut vuosien 2018-2019 aikana perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin kuvaukset A1-kielen

oppiaineen tehtävästä, tavoitteista ja keskeisistä sisältöalueista vuosiluokille 1-2. Muutosten esitetään tulevan voimaan 1.5.2019 mennessä, jotta opetuksen järjestäjät voivat ottaa uudet opetussuunnitelmat käyttöön 1.1.2020 lukien. Vuosina 2018-2019 toimeenpannaan laaja kieltenopetuksen täydennyskoulutuksen kokonaisuus kieltenopetuksen varhentamisen tueksi. Kielten kärkihankkeessa saadut kokemukset sekä hankkeissa kehitetyt uudet käytännöt ja toimintamallit auttavat kuntia ja kouluja valmistelemaan ja toteuttamaan vuoden 2020 alussa alkavaa varhennettua kieltenopetusta.

Kansalliskielistrategiassa toteutetut aiemmat panostukset kielikylpyopetuksen kehittämiseen ja kielikylpy pedagogiikan osaamiseen edesauttoivat merkittävästi kärkihankkeen tavoitteiden saavuttamista.

3.5.3 Ruotsin kielen opiskelumotivaation parantaminen ammatillisessa koulutuksessa

Sisältö: Ammattiin opiskelevien motivaatiota opiskella ruotsia lisätään. Motivaatiota lisätään tuomalla tehokkaasti esiin ne hyödyt, jotka ruotsin kielen osaamisesta on kotimaan ja Pohjoismaiden työmarkkinoilla. Kampanjan toteutuminen edellyttää, että yhteistyötahot osallistuvat.

Vastuuministeriö: Opetus- ja kulttuuriministeriö, oikeusministeriö, yhteistyökumppanit

Toteutuma: Ruotsin kielen merkitystä nostettiin vuonna 2017 esiin myös Ammattiosaa- ja-lehdessä ja -verkkolehdestä. Ruotsin kielen merkitys on yhtenä teemana myös opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämällä ammatillisen koulutuksen johdolle suunnatuilla ammatillisen koulutuksen päivillä Turussa syksyllä 2017. Taitaja 2018 -tapahtuman yhteydessä järjestettiin yhteistyössä Folktingetin kanssa seminaari ruotsin kielen taidon merkityksestä työelämässä, erityisesti sote-alalla. Lisäksi tapahtuman yhteydessä järjestettiin Kocka på svenska -työpajoja suomenkielisille peruskoulun opiskelijoille ja tapahtumavieraille. Ammattiin opiskelevien motivaatiota opiskella ruotsin kieltä on parannettu myös ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen yhteistyötä edistävissä ESR-hankkeissa. Ruotsin kielen taidon vahvistaminen on tärkeää, jos opiskelija haluaa jatkaa opintojaan ammatti-korkeakoulussa tai yliopistossa.

3.5.4 Integroidun kansalliskielten oppimisen edistäminen ammatillisessa opetuksessa

Sisältö: Molempien kansalliskielten osaaminen on hyödyksi ja jopa välttämätöntä monissa ammateissa. 1,7 miljoonaa suomalaista asuu kaksikielisessä kunnassa. Varsinkin oman ammattisanaston osaaminen usealla kielellä on tärkeää. Ammatillisissa oppilaitoksissa kielen ja sanaston oppiminen käytännön tekemisen yhteydessä on osoittautunut onnistuneeksi ja

tarpeelliseksi kielen oppimisen muodoksi. Tätä niin sanottua integroidun kielten oppimisen käyttöönottoa tulisi edistää ammatillisissa oppilaitoksissa.

Vastuuministeriö: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus

Toteutuma: Uusi ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö tuli voimaan 1.1.2018. Kaikkien ammatillisten tutkintojen perusteet uudistuivat viimeistään 1.1.2019 uuden lainsäädännön mukaisiksi. Säädösten perusteluteksteissä korostettiin mahdollisuutta integroida yhteisten tutkinnon osien opetusta ammatillisten tutkinnon osien opetukseen opiskelijoiden opiskelumotivaation ja oppimistulosten parantamiseksi. Uudistuneet ammatillisten perustutkintojen perusteet mahdollistavat pakollisia ruotsin kielen opintoja laajempien ruotsin kielen opintojen sisällyttämisen osaksi tutkintoa. Tämä on tarpeen etenkin sosiaali- ja terveysalalla ja palvelualoilla sekä silloin, kun opiskelija tähtää jatko-opintoihin korkeakoulussa. Valtakunnallisissa ESR-hankkeissa on kehitetty yhteistyössä ammattikorkeakoulujen kanssa ruotsin opintokokonaisuuksia sekä ammatilliseen koulutukseen että ammattikorkeakouluun. Opintokokonaisuuksien tavoitteena on vahvistaa ja pitää yllä opiskelijoiden ruotsin kielen taitoa niin, että opiskelijoilla on mahdollisuus pärjätä korkeakouluopinnoissa.

3.5.5 Tieteen kansallinen termipankki

Sisältö: Tieteen kansallinen termipankki on Suomessa harjoitettavien tieteenalojen yhteinen, avoin ja jatkuvasti päivitettävä termitietokanta tiedeyhteisön ja kansalaisten käyttöön. Hanke sai Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurirahoitusta vuosina 2011–2015. Hanke toteutetaan talkooperiaatteella ja tällä hetkellä termipankkia laajennetaan. Hanke ja varsinkin siihen kuuluvaa ruotsinkielistä termipankkia kehitetään.

Vastuuministeriö: Opetus- ja kulttuuriministeriö

Toteutuma: Tieteen kansallinen termipankki on Suomessa harjoitettavien tieteenalojen yhteinen, avoin ja jatkuvasti päivitettävä termitietokanta tiedeyhteisön ja kansalaisten käyttöön. Hanke sai Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurirahoitusta vuosina 2011–2015. Tieteen termipankin verkkopalvelu avattiin vuonna 2012 ja sitä kehitettiin aluksi kolmessa pilottihankkeessa, joiden tieteenalat ovat kasvitiede, kielitiede ja oikeustiede. Hanke toteutetaan nykyisin yhteistyössä koko maan tutkijoiden kanssa. Vuosina 2018–2019 Tieteen kansallinen termipankki on saanut rahoitusta yhtenä Alfred Kordelinin säätiön suurena kulttuurihankkeena geologian, historian ja taidehistorian aihealueiden rakentamiseen yhteensä 213 000 euroa. Termipankin ylläpitoon on saatu myös Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan rahoitusta tutkimuskoordinaattorin kolmen vuoden palkkaukseen vuosiksi 2017–2020 ja kieliteknologiseen ylläpitoon FIN-CLARINin rahoituksen kautta.

Tieteen termipankissa toteutettava Monitieteinen humanististen alojen termityöhanke on saanut rahoitusta vuosina 2015–2018 Suomen kulttuurirahastolta, Koneen säätiöltä sekä Helsingin yliopiston Humanistisen tiedekunnan tulevaisuusrahastosta.

3.5.6 Tuetaan maahanmuuttajien kielivalinnan toteutumista tiedotuksen ja koulutuksen avulla. Kotouttamiskoulutus

Sisältö: Seurataan, missä määrin työvoimakoulutuksena järjestetään kotoutumiskoulutusta ruotsin kielellä (erityisesti Uusimaa, Varsinais-Suomi ja Pohjanmaa). Kotoutuminen on yksilöllinen prosessi, joka perustuu osaksi maahanmuuttajan henkilökohtaisiin tarpeisiin ja toiveisiin. Kielivalintaan vaikuttaa lisäksi esimerkiksi kotoutumispalvelujen sen hetkinen saatavuus eikä kielivalinta aina ole suunnitelmallista. Viranomaisilla ei myöskään aina ole riittävästi tietoa ruotsinkielisen kotoutumisen ja työllistymisen mahdollisuuksista tai kotoutumista tukevista ruotsinkielisistä verkostoista. Maahanmuuttajien mahdollisuuksia valita kotoutumiskieleksi joko suomi tai ruotsi tuetaan järjestämällä TE –hallinnon toimijoille (erityisesti Uusimaa, Varsinais-Suomi ja Pohjanmaa) kielivalintaan liittyvää tiedotusta ja koulutusta. Seurataan, missä määrin työvoimakoulutuksena järjestetään kotoutumiskoulutusta ruotsin kielellä. (erityisesti Uusimaa, Varsinais-Suomi ja Pohjanmaa)

Vastuuministeriö: Työ- ja elinkeinoministeriö

Toteutuma: Kotoutumiskoulutuksen ruotsinkielistä tarjontaa selvitettiin Kuntaliiton julkaisussa ”Är integrationspråket individens, kommunens eller statens val?” vuonna 2017. Lisäksi TEM on selvittänyt ruotsinkielistä koulutustarjontaa vuonna 2019. Tilanne keväällä 2019 on, että Uudellamaalla ruotsinkielinen kotoutumiskoulutus kilpailutettiin viimeksi keväällä 2016. Palveluntuottajiksi valittiin Helsingfors stads svenska arbetarinstitut, Lärkulla Stiftelsens folkakademi ja Borgå folkakademi. Varsinais-Suomessa ei tällä hetkellä järjestetä kotoutumiskoulutusta työvoimakoulutuksena, vaikkakin Turunmaan kotoutumiskoulutukseen sisältyy myös arkiruotsi. Huhtikuussa 2019 käynnistyi kuitenkin kilpailutus koskien monimuoto-opiskeluna tapahtuvaa ruotsinkielisestä kotoutumiskoulutusta Varsinais-Suomessa ja Uudellamaalla. Opetuksen on tarkoitus käynnistyä 1.9.2019. Pohjanmaalla koulutuksia on hyvin, jos mukaan luetaan työvoimakoulutuksena tarjottavan kotoutumiskoulutuksen lisäksi vapaa sivistystyö. Ruotsinkielinen kotoutumispolku on alueella turvattu. Alueella pyritään kehittämään myös aikuisten perusopetusta, jolloin kaikkia koulutuksia olisi tarjolla sekä suomeksi että ruotsiksi.

Yhteistyötä ruotsinkielisen kotoutumisen toimijoiden välillä on tiivistetty ja työtä jatketaan Bildningsalliansenin koordinoimissa pyöreän pöydän keskusteluissa vuoden 2019 aikana.

3.5.7 Valtion virkamiesten kielitaidon parantaminen

Sisältö: valtioneuvoston virkamiesten kieleen liittyvät osaamisen kehittämisen painopisteet linjataan osana valtioneuvoston osaamisstrategiaa. Valtioneuvoston toimintakulttuuria vahvistetaan eri kieli- ja kulttuuriryhmien huomioimisessa niin, että itselle vieraan kielen käyttäminen olisi luonnollinen osa ammattitaitoa ja vuorovaikutusta.

Vastuutaho: Valtioneuvoston kanslia

Toteutuma: Valtioneuvoston kanslian valtioneuvoston hallintoyksikkö (VNHY) on vastannut vuodesta 2015 lähtien valtioneuvoston virkamiesten kielikoulutuksesta. Ruotsin kielen opetus toteutetaan pääosin viikoittain kokoontuvina pienryhminä, mutta on järjestetty myös lyhyempiä intensiivikursseja. Vuosittain valtioneuvoston ruotsin kielen koulutukseen osallistuu noin 150 henkilöä. Kaikki halukkaat ovat päässeet koulutukseen. Suomen kielen osalta ei ole järjestetty varsinaista kielikoulutusta. Tarjolla on säännöllisesti suomen kielen käyttöä koskevaa valmennusta (kielen huolto koulutukset, kirjoittamisvalmennus jne.)

3.6 Turvallisuus ja terveys

3.6.1 Hätäkeskuslaitosta koskevat toimenpiteet: Erica-järjestelmän hyödyntäminen ruotsinkielisen palvelun takaamiseksi

Sisältö: Uusi viranomaisten yhteiskäyttöinen hätäkeskustietojärjestelmä (Erica) mahdollistaa verkottuneen toimintatavan, jossa pystytään paremmin hyödyntämään kaikkia työvuorossa olevia ruotsinkielisiä hätäkeskuspäivystäjiä. Suunnitelmien mukaan järjestelmän tulisi olla käytössä koko maassa vuonna 2017. Järjestelmä edesauttaa ruotsin kieltä osaavien henkilöiden hyödyntämistä, mutta se ei korjaa ruotsin- ja kaksikielisen henkilöstön poistumaa ja vaikeuksia rekrytoida molempia kansalliskieliä puhuvia hätäkeskuspäivystäjiä. Kaikkien toimintojen ja riskinarvio-ohjeiden on tarkoitus olla hätäkeskustietojärjestelmässä molemmilla kansalliskielillä. Riskinarvio-ohjeiden kääntämisestä vastaa ohjeen antaja eli kukin toimiala.

Viranomaisten yhteiskäyttöinen hätäkeskustietojärjestelmä ei itsessään lisää kielitaitoa. Se edesauttaa hieman ruotsin kieltä osaavien henkilöiden hyödyntämistä, mutta ei ole mikään merkittävä uudistus kielitaitokysymykseen. Ruotsinkielisen tai kaksikielisen päivytyshenkilöstön poistumaa se ei korjaa.

Vastuutaho: Sisäministeriö

Toteutuma: ERICA-hätäkeskustietojärjestelmä mahdollistaa yhden virtuaalisen valtakunnallisesti verkottuneen hätäkeskuksen. Häätöilmoitukset (häätöpuhelut ja häätötekstiviestit) sekä palo- ja rikosilmoitinlaitteiden hälytykset ohjautuvat tarvittaessa tai niin määräteltäessä omille valtakunnallisille linjoilleen, joihin voidaan vastata missä päin Suomea tahansa. Ensisijaisesti puheluun vastataan ilmoittajan alueen omassa hätäkeskuksessa. Uudessa tietojärjestelmässä päivystäjillä on profiilitiedoissaan määritettynä kielitaito, jolloin ruotsinkielinen häätöilmoitus voidaan ohjata seuraavalle vapaana olevalle ruotsinkielisen profiilin omaavalle hätäkeskuspäivystäjälle. Uusi järjestelmä ei muuta hätäkeskusten kielellistä varautumista, vaan vahvasti ruotsinkielisillä alueilla suuri osa salihenkilöstöstä omaa ruotsinkielisen profiilin ja työvuorot suunnitellaan nämä seikat huomioiden. Mikäli häätöilmoituksen vastaanottaja ei kykene palvelemaan asiakasta ruotsiksi, ohjaa hän sen sijaan ennalta määritetyin saatesanoin puhelun ruotsinkieliselle päivystäjälle. Tähän puheluun vastaa pisimpään valtakunnallisesti vertailtuna vapaana ollut hätäkeskuspäivystäjä. Uuteen hätäkeskustietojärjestelmään on integroitu kunkin viranomaisen antamat häätöilmoitusten käsittelyä koskevat ohjeet erilliseksi riskianalyysiksi, jonka sisältö on käytettävissä molemmilla kansalliskielillä.

3.6.2 Kielitaitoisten henkilöiden rekrytointi päivystyskoulutukseen

Sisältö: Kaksikielisten hakijoiden rekrytoimista hätäkeskuspäivystäjien tutkintokoulutukseen tehostetaan lisäämällä koulutuksen kohdennettua mainontaa yhteistyössä Hätäkeskuslaitoksen kanssa.

Ruotsin kielen osaamista tarvitaan kaikilla hätäkeskuspäivystäjäkursseilla. Painotus on koulutukseen osallistujien jo omaksutussa kielitaidossa. Pelastusopisto pyrkii edistämään sitä, että valintakokeisiin osallistuisi enemmän kaksikielisiä (suomi ja ruotsi) hakijoita. Myös paikallisten hätäkeskusten asiantuntemusta tässä työssä voidaan hyödyntää. Samalla arvioidaan hakijoiden käytännön kielitaidon huomioimista valintakokeessa.

Vastuutaho: Sisäministeriö

Toteutuma: Kaksikielisten opiskelijoiden saatavuutta kaksikieliseen, Vaasassa, Kuopiossa ja Tampereella toteutettuun, syksyllä 2018 aloittaneeseen hätäkeskuspäivystäjäkoulutukseen tehostettiin mittavilla koulutuksen markkinointitoimenpiteillä yhteistyössä median ja Hätäkeskuslaitoksen kanssa. Hätäkeskuspäivystäjäkoulutuksen valintakokeessa kielikokeen pisteytyksessä ruotsinkielen painoarvo on 4 pistettä (englanti 2 pistettä).

3.6.3 Poliisia koskevat toimenpiteet: Poliisin neuvontapuhelinpalvelua kehitetään siten, että asiakkaalla on mahdollisuus asioida suoraan omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi

Sisältö: Poliisin tavoitettavuuden parantamisen (YLVÄS-hanke) yhteydessä on tarkoitus perustaa poliisin ei-kiireellisten asioiden neuvontapuhelinpalvelu. Ei-kiireellisiä asiakaspalveluasioita ovat esimerkiksi neuvonta ja ohjaus, ajokortti-asiat sekä erilaiset lupa-asiat. Palvelun kehittämisen yhteydessä luodaan ruotsinkielisille mahdollisuus asioida suoraan ruotsiksi.

Vastuutaho: Sisäministeriö, Poliisihallitus

Toteutuma: Poliisin tavoitettavuuden parantamisen (YLVÄS-hanke) liittyen on keväällä 2017 perustettu valtakunnallinen poliisin ei-kiireellisten asioiden neuvontapuhelinpalvelu. Neuvontapalveluun voi olla yhteydessä puhelimitse tai sähköpostitse ja neuvoja annetaan suomeksi tai ruotsiksi.

3.6.4 Esitutkinnassa kuultavan kielen huomioon ottaminen varmistetaan ja lisätään poliisin tietoisuutta myös muista kielellisistä oikeuksista

Sisältö: Uudistettu esitutkintalaki on astunut voimaan 1.1.2014. Uudistuksessa täsmennettiin esitutkintaviranomaisten keinoja varmistaa kuultavan kielellisten oikeuksien toteutuminen. Lakimuutoksen jalkauttamisen tehostamiseksi poliisihallituksen tulossopimukseen lisätään maininta esitutkintalain kieliä koskevista säännöksistä. Samalla voidaan lisätä maininta myös muiden kielellisten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi.

Vastuutaho: Sisäministeriö

Toteutuma: Poliisihallitus on vuonna 2017 antamallaan määräyksellä ohjeistanut vieraskielisestä tulkkauksesta ja kääntämisestä esitutkinnassa ja pakkokeinoja käytettäessä. Poliisihallitus on vuosien 2019-2023 tulossopimusta koskevien neuvottelujen yhteydessä käynyt alaistensa yksiköiden kanssa läpi kansalliskielistrategiassa määriteltyjen tavoitteiden edistämisen oikeusministeriön julkaisemia työkaluja hyväksi käyttäen sekä kielellisten oikeuksien toteutumisen esitutkinnassa esitutkintalain edellyttämällä tavalla. Nämä on kirjattu myös tulossopimukseen.

3.6.5 Selvitetään poliisin ruotsinkielisen back-up toiminnan mahdollisuutta

Sisältö: Poliisin kenttätöiminnässä käytetään ensisijaisesti alueen poliisien kielitaitoa. Jos partiossa ei kuitenkaan ole riittävää kielitaitoa ruotsinkielisen asiakkaan palvelemiseksi, poliisi voisi hakea tukea puhelimitse tai muuten viestimällä valtakunnallisesti keskitetystä ruotsinkielisestä tukipalvelusta, eli back-upista.

Vastuutaho: Sisäministeriö, Poliisihallitus

Toteutuma: Pohjanmaan poliisilaitoksella on käytössä ruotsinkielisten palveluiden tukitoiminto.

3.7 Terveyden- ja sairaanhoito

3.7.1 Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kielivaikutusten arviointi

Sisältö: Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta sekä ehdotetusta maakuntalaista tehdään kielellisten vaikutusten arviointi. Perustuslakivaliokunta on aluehallintouudistuksen yhteydessä linjannut, että kielelliset perusoikeudet on otettava huomioon jo aluejakoja ja niiden muutoksia valmisteltaessa (PeVL 21/2009 vp). Perustuslain 17 §:n säännös edellyttää paitsi kielten muodollisesti yhdenvertaista kohtelua myös suomen- ja ruotsinkielisen väestön tosiasiallisen tasa-arvon turvaamista muun muassa yhteiskunnallisten palvelujen järjestämisessä. Vaikutusten arvioinnissa tulisi muun muassa tarkastella uudistuksen vaikutuksia suomen- ja ruotsinkielisen väestön yhdenvertaiseen mahdollisuuteen saada palveluja omalla kielellään.

Vastuuministeriö: Sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö

Toteutuma: Maakunta- ja sote-uudistusta koskevat keskeiset hallituksen esitykset (HE 15/2017 vp ja HE 14/2018 vp) sisälsivät useiden kielellisten oikeuksien varmistamista koskevien säännösehdoitusten lisäksi kielellisiä oikeuksia koskevat vaikutusarviot niin toiminnalliselta kuin oikeudelliselta kannalta. Koska pääministeri Sipilä ilmoitti hallituksen erosta 8.3.2019 eikä em. esityksiä ehditty käsitellä loppuun tällä vaalikaudella, raukesivat mm. edellä mainitut hallituksen esitykset eikä niissä ehdotettuja lakeja hyväksytty eduskunnassa.

3.7.2 Kielellisten oikeuksien edistäminen sosiaali- ja terveydenhuollossa

Sisältö: Lisätään tietoisuutta kielellisistä oikeuksista sekä niiden merkityksestä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kohderyhmänä on sekä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunta, että potilaat. Tätä tarkoitusta varten tuotetaan kohderyhmille materiaalia kielellisistä oikeuksista ja valitaan sopivat kanavat kohderyhmien saavuttamiseksi.

Vastuuministeriö: Sosiaali- ja terveysministeriö, oikeusministeriö

Toteutuma: Sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt terveydenhuollon ammattilaisille infolehden potilaan kielellisistä oikeuksista. Infolehdestä on olemassa suomenkielinen ja

ruotsinkielinen versio. Ministeriö lähetti infolehden ohjeena kunnille ja sairaanhoitopiireille saatekirjeen kera syyskuussa 2018. Saatekirjeessä ministeriö pyysi kuntien ja terveydenhoitopiirien johtoa jakamaan infolehteä ja sen saatetta terveydenhuollon työpaikoilla. Infolehdestä kerrottiin myös STM:n kunnille suunnatuissa suomen- ja ruotsinkielisissä uutiskirjeissä 4/2018.

3.8 Valtion työhönottomenettely

3.8.1 Kehitetään keinoja virkamiesten tosiasiallisen kielitaidon varmistamiseksi työhönnotossa

Sisältö: Valtion rekrytointiohjeiden uudistamisen yhteydessä päivitetään ja tarkistetaan ohjeiden yhdenmukaisuus kansalliskieliä sekä muita kieliä koskevan lainsäädännön kanssa. Valtiovarainministeriön ohjeessa viran täyttämistä koskevista periaatteista uudistetaan ohjeita kielilain (423/2003) ja julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) soveltamisesta sekä huomioidaan kansalliskielistrategian käytännön työvälineet.

Vastuuministeriö: valtiovarainministeriö, valtioneuvoston kanslia

Toteutuma: Valtiovarainministeriön ohje virantäytössä noudatettavissa periaatteista päivitetään keväällä 2019. Virkamiesten yleisten kelpoisuusvaatimusten, kuten kielitaito, osalta ohjetta täydennetään sisältämään kattavasti viittaukset kielitaitoa koskevaan lainsäädäntöön. Kevään 2019 aikana valtiovarainministeriö valmistelee myös valtionhallinnon digitaaliseen oppimisympäristöön eOppiva-kurssin rekrytoinnista valtiolla, joka sisältää virkamiesten kielitaitovaatimuksia ja niiden todentamisesta koskevat osiot ja viittaukset oikeusministeriön asiasta antamaan ohjeistukseen.

4 Jatko

Oikeusministeriön työjärjestyksen mukaan (595/2019) ministeriön tehtävänä on edistää ja seurata kielellisten oikeuksien toteutumista. Kansalliskieliverkosto on ollut erinomainen alusta seurata ja edistää kielellisten oikeuksien toteutumista valtioneuvostossa. Lisäksi verkosto on toiminut matalan kynnyksen keskustelufoorumina kieliasioissa valtioneuvostossa sekä sidosryhmien kanssa.

Ministeriöiden kokemukset kansalliskieliverkosta ovat olleet myönteisiä ja verkoston toiminnan toivotaan jatkuvan myös tulevaisuudessa. On tärkeää voida keskustella niin valtioneuvoston sisällä kuin myös suoraan kieliryhmien kanssa kielipolittikkaan ja muihin kieliasioihin liittyvistä kokonaisuuksista. Toimivat yhteistyötavat ovat edellytys sille, että voidaan edistää kielellisten oikeuksien toteutumista, ylläpitää hyviä suhteita keskeisiin verkostoihin sekä osallistaa ja luoda yhteistyömahdollisuuksia kieliryhmien kanssa.

Jatkotoimena oikeusministeriön on tarkoitus esittää, että asetetaan seuraavalle hallituskaudelle valtioneuvoston yhteinen kieliverkosto, jonka pääpaino on kansalliskielissä ja tarpeen mukaan käsitellään myös muita kieliasioita. Verkosto vaihtaa ja kehittää hyviä käytäntöjä eri hallinnon alojen välillä sekä luo uusia yhteistyömahdollisuuksia kieliasioissa sekä lisäksi ylläpitää yhteistyö- ja vaikuttamismahdollisuuksia kieliryhmiin ja muihin keskeisiin sidosryhmiin.

LÄHTEET

Kielilaki (423/2003)

Saamen kielilaki (1086/2003)

Viitomakielilaki (359/2015)

Käytännön ohjeita kielilainsäädännön soveltamiseksi verkkopalveluissa, oikeusministeriön suositus OM 7/58/2015

Kansalliskielistrategia, Valtioneuvoston periaatepäätös, VNK 4/2012

Kansalliskielistrategian väliraportti, Kansalliskielistrategian seuranta sekä hallituskautta 2011 – 2015 koskevien hallituksen toimenpiteiden toteutuminen, OM 34/2015

Kansalliskielistrategian toimintasuunnitelma, OM 13/2017

Erillisten valtioneuvostotasoisten strategioiden määrän vähentäminen, VNK/480/49/2015
CM/ResCMN(2017)1, 15.3.2017.

Slutrapport om handlingsplanen för nationalspråksstrategin 2015–2019

Justitieministeriet

Innehållsförteckning

1	Bakgrund till handlingsplanen för nationalspråksstrategin	36
2	Nationalspråksnätverkets verksamhet	38
3	Sammanfattning av åtgärdernas utfall	39
3.1	Främjande av nationalspråkens synlighet och medvetenheten om dem	39
3.1.1	Utbildning i språkliga rättigheter för statsrådets och statsförvaltningens tjänstemän	39
3.1.2	Ökad medvetenhet om de språkliga rättigheterna bland statsrådets tjänstemän	40
3.2	Bägge språken involverade i framtidsplaneringen	40
3.2.1	Bedömningsverktyg för språkliga konsekvenser	40
3.2.2	Indikatorer för uppföljning av de språkliga rättigheterna	41
3.3	Datasystem	41
3.3.1	Anvisning för beaktande av språken vid utveckling av ICT-lösningar för myndigheter	41
3.4	Den finländska kulturen	42
3.4.1	Uppföljning av Rundradions förutsättningar att tillhandahålla utbud på flera språk	42
3.5	Goda språkkunskaper	43
3.5.1	Utredning av språkbadsundervisningen	43
	Utredning av språkbadsundervisningen	43
3.5.2	Främjande av tillgång till en mångsidigare språkbadsundervisning	44
3.5.3	Främjande av motivationen att studera svenska inom yrkesutbildningen	45
3.5.4	Främjande av integrerad inlärning av nationalspråken inom yrkesutbildning	46
3.5.5	Nationell vetenskaplig termbank	46
3.5.6	Understöd för invandrades val av språk genom information och utbildning. Integrationsutbildning	47
3.5.7	Språkundervisning för statsrådets tjänstemän	48
3.6	Säkerhet och hälsa	48
3.6.1	Åtgärder som gäller Nödcentralsverket: Utnyttjande av Erica-systemet för att säkerställa service på svenska	48
3.6.2	Rekrytering av språkkunniga personer till nödcentralsoperatörutbildning	49
3.6.3	Åtgärder som gäller polisen: Polisens telefonrådgivning utvecklas så att kunderna kan sköta ärenden på finska eller svenska	50
3.6.4	Beaktande av språket vid förundersökning tryggas och även polisens medvetenhet om övriga språkliga rättigheter ökas	50
3.6.5	Utredning av eventuell back-up-verksamhet på svenska inom polisen	51
3.7	Hälso- och sjukvård	51
3.7.1	Bedömning av social- och hälsovårdsreformens språkliga konsekvenser	51
3.7.2	Främjande av de språkliga rättigheterna inom social- och hälsovården	52

3.8	Statens rekryteringsprocess.....	52
3.8.1	Metoder för säkerställande av tjänstemännens faktiska språkkunskaper vid rekryteringen utvecklas	52
4	Fortsatta åtgärder	53
	Källor	54

1 Bakgrund till handlingsplanen för nationalspråksstrategin

I december 2012 antogs genom ett principbeslut statsrådets första nationalspråksstrategi. Strategin syftar till att trygga två livskraftiga nationalspråk och deras existens även i framtiden. Målet är att hjälpa myndigheterna att tillgodose de språkliga rättigheterna och att i högre grad iaktta språklagstiftningen. Nationalspråksstrategin omfattar fem mål samt förslag och praktiska verktyg för att uppnå dessa. Nationalspråksstrategins mål är ett Finland där 1) nationalspråken syns, hörs och accepteras, 2) nationalspråken används inom alla samhällssektorer, 3) den nytta som nationalspråken ger kommer både samhället och individen till godo, 4) var och en har möjlighet att leva och verka i sitt eget land på sitt eget språk, antingen finska eller svenska, 5) var och en har möjlighet att bekanta sig med såväl landets finsk- som svenskspråkiga kultur och traditioner samt med vår gemensamma historia, och att tillgodogöra sig dem. Nationalspråksstrategin delas in i ett långsiktigt strategidokument och i regeringens åtgärder för regeringsperioden 2011–2015. Det allmänna ansvaret för uppföljningen av strategin har ålagts justitieministeriet, medan ansvaret för de enskilda åtgärderna faller på de olika ministerierna enligt deras befogenheter.¹

I maj 2015 publicerade justitieministeriet en mellanrapport om nationalspråksstrategin² som redogör för de enskilda åtgärderna vid verkställandet av strategin och utvärderar genomförandet av strategin på statsrådsnivå mer allmänt. Av den tabell för uppföljning av nationalspråksstrategins åtgärder som ingår i mellanrapporten³ framgår att i synnerhet de långsiktiga åtgärderna inte genomfördes under regeringsperioden 2011–2015 och att de bör slutföras.

Statsrådet beslutade vid sitt allmänna sammanträde den 30 december 2015⁴ om de strategier och program som godkänts på statsrådsnivå av föregående regeringar och som ska

1 Nationalspråksstrategin, principbeslut av statsrådet, VNK 4/2012, s. 7–8.

2 Nationalspråksstrategins mellanrapport: Uppföljningen av nationalspråksstrategin samt förverkligandet av regeringens åtgärder 2011–2015, OM 34/2015

3 Ibid. Bilaga 2, Åtgärder som ingår i nationalspråksstrategin för regeringsperioden 2011–2015.

4 Minskning av antalet separata strategier på statsrådsnivå, VNK/480/49/2015.

vara i kraft. Nationalspråksstrategin var en av de strategier vars linjedragningar ska fortsättningsvis vara i kraft.

I oktober 2015 inrättade justitieministeriet ett nationalspråksnätverk med uppgift att bland annat slutföra de långsiktiga åtgärderna i nationalspråksstrategin och upprätta en handlingsplan för att genomföra dem. I februari 2016 publicerade justitieministeriet en handlingsplan för nationalspråksstrategin som konkretiserar de långsiktiga åtgärderna i strategin.⁵ Handlingsplanen innehåller åtgärder inom flera förvaltningsområden. Åtgärderna indelas i följande åtta delområden: 1. Främjande av nationalspråkens synlighet och medvetenhet, 2. Bägge språken involverade i framtidsplaneringen, 3. Datasystem, 4. Kultur: audiovisuella tjänster, 5. Goda språkkunskaper, 6. Säkerhet och hälsa, 7. Hälso- och sjukvård, 8. Statens rekryteringsprocess. I handlingsplanen uppräknas flera åtgärder från varje delområde och ett ansvarigt ministerium utses för varje åtgärd. Syftet med åtgärderna är bland annat att öka myndigheternas medvetenhet om de språkliga rättigheterna och de därav följande skyldigheterna samt förbättra beaktande av de språkliga rättigheterna i lagberedningen och att främja tillgången till tjänster på svenska och beaktandet av språkliga rättigheter vid organiseringen av tjänster.

Tillsynsorganen för de människorättskonventioner som binder Finland har även fäst uppmärksamhet vid handlingsplanen och genomförandet av den. Europarådets ministerkommitté antog den 15 mars 2017 en resolution med rekommendationer om genomförandet av ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter i Finland. Ministerkommittén uppmanar i sin rekommendation Finland att vidta omedelbara åtgärder för att strävandena att anta och genomföra den handlingsplan som anknyter till nationalspråksstrategin ska bli effektiva för att garantera att kunskaperna i svenska samt svenskans synlighet och närvaro bevaras inom utbildningen, förvaltningen, bland arbetskraften och allmänt bland befolkningen.⁶

5 Handlingsplan för nationalspråksstrategin, OM 13/2017.

6 CM/ResCMN(2017)1, 15.3.2017.

2 Nationalspråksnätverkets verksamhet

I nationalspråksstrategin föreslogs det att ett nätverk för kontaktpersoner i nationalspråksfrågor ska inrättas vid ministerierna. Justitieministeriet fick i uppgift att sammanställa och samordna nätverket. Det första nationalspråksnätverket inrättades för perioden 1.6.2013–31.5.2015 (OM 1/58/2012). I nätverket ingick representanter för alla ministerier samt sakkunniga från Utbildningsstyrelsen, Finlands Kommunförbund och Svenska Finlands folkting. Enligt strategins förslag ska nätverket samordna genomförandet av strategins mål och vid behov också i övrigt följa upp och främja verkställandet av språklagstiftningen.

Det andra nationalspråksnätverket inrättades för perioden 1.11.2015–31.5.2019 (OM 8/58/2019). Nationalspråksnätverket hade till uppgift att bland annat utarbeta och genomföra en handlingsplan för nationalspråksstrategin, främja kontakten och informationsutbytet mellan olika förvaltningsområden samt fungera som samarbetsforum med låg tröskel i språkfrågor på statsrådsnivå. I nätverket ingick representanter för alla ministerier samt sakkunniga från Utbildningsstyrelsen, Finlands Kommunförbund, Suomalaisuuden Liitto och Svenska Finlands folkting. Nationalspråksnätverket har haft en central roll i samordningen och uppföljningen av åtgärderna i handlingsplanen för nationalspråksstrategin. Nätverket har bistått vid utformningen av regeringens språkberättelse och dess förankring i statsrådet. Nationalspråksnätverkets medlemmar har tillsammans genomfört evenemang för att främja de språkliga rättigheterna vid statsrådet, bland annat på Svenska dagen, ökat medvetenheten om de språkliga rättigheterna genom att ordna utbildning samt delat ut material om språkliga rättigheter vid ministerierna.

Nationalspråksnätverket har ansetts vara till nytta och förhoppningen är att verksamheten ska fortsätta även under följande regeringsperiod i syfte att förbättra nationalspråkens ställning och synlighet inom statsförvaltningen och vid myndigheterna samt samarbetet i språkfrågor rent allmänt. Även i framtiden önskades konkreta åtgärder som kan genomföras via nätverket.

3 Sammanfattning av åtgärdernas utfall

Nedan följer korta beskrivningar av hur de åtgärder inom olika delområden som föreslås i handlingsplanen har utfallit under nationalspråksnätverkets verksamhetsperiod. De ansvariga ministerierna har i korthet beskrivit hur åtgärderna och de relaterade målen har utfallit och bedömt dessa med hjälp av trafikljus. Största delen av åtgärderna har utfallit väl, och endast i fråga om några åtgärder anser ministerierna att utfallet varit måttligt.

3.1 Främjande av nationalspråkets synlighet och medvetenheten om dem

3.1.1 Utbildning i språkliga rättigheter för statsrådets och statsförvaltningens tjänstemän

Innehåll: Medvetenheten om de språkliga rättigheterna och om vad de innebär för de enskilda tjänstemännens arbete ökas. För tjänstemännen ordnas utbildning om de språkliga rättigheterna och språklagstiftningen. Justitieministeriet ordnar tillsammans med statsrådets kansli utbildning och kampanjer om nationalspråkets användning och de språkliga rättigheterna. Utbildning om kommunikation och översättning i anslutning till nationalspråken ordnas tillsammans med översättnings- och språksektorn och kommunikationsenheterna.

Ansvarigt ministerium: justitieministeriet och statsrådets kansli

Utfall: Justitieministeriets kommunikationsenhet och statsrådets kansli har tillsammans ordnat utbildning för de kommunikationsansvariga vid statsrådet om de språkliga rättigheterna i allmänhet samt kommunikationsfrågor i synnerhet. Statsrådets kommunikationschefer har flera gånger fått ta del av justitieministeriets rekommendation om praktiska anvisningar om tillämpningen av språklagstiftningen i webbtjänster (OM/7/58/2015). Under våren 2018 beredde justitieministeriet en kurs om språkliga rättigheter för tjänstemännen i statens digitala lärmiljö eOppiva. Kursen fokuserade på allmän information om de språkliga rättigheterna och beaktandet av språkgrupper i lagberedningen och informationen. Justitieministeriet har publicerat broschyrer om de språkliga rättigheterna samt

videor om teckenspråkigas rättigheter på finskt och finlandssvenskt teckenspråk. Justitieministeriet har även varit med och finansierat kampanjen Molempi parempi för att öka medvetenheten om tvåspråkighet och språkliga rättigheter.

3.1.2 Ökad medvetenhet om de språkliga rättigheterna bland statsrådets tjänstemän

Innehåll: Statsrådets språk- och översättningsriktlinjer fastställs för 2017–2020. Syftet med riktlinjerna är att stödja ministerierna i att tillgodose de språkliga rättigheterna, identifiera och förutse översättningsbehov samt främja ett gott tjänstemannaspråk.

Ansvarigt ministerium: statsrådets kansli

Utfall: Statsrådets kansli fastställde den 10 april 2017 de språkliga principer och riktlinjer som ska iakttas vid statsrådet samt de utvecklingsåtgärder som stöder dessa för 2017–2020.

3.2 Bägge språken involverade i framtidsplaneringen

3.2.1 Bedömningsverktyg för språkliga konsekvenser

Innehåll: Bedömningsverktyget för språkliga konsekvenser utvecklas och en ny version lanseras. Det nya bedömningsverktyget inkluderas i justitieministeriets anvisning för konsekvensbedömning.

Ansvarigt ministerium: justitieministeriet

Utfall: Justitieministeriet publicerade i oktober 2016 en anvisning för bedömning av språkliga konsekvenser som gäller bedömningen av lagförslags konsekvenser för nationalspråken. Bedömningsprinciperna kan tillämpas även på samiska och i tillämpliga delar på andra språk. Anvisningen är främst avsedd för dem som medverkar i beredningen av författningar. Anvisningen ska iakttas vid beredningen av lagar och författningar på lägre nivå, i synnerhet vid beredning av ändringar i förvaltningen. Frågor som ska granskas vid bedömningen av språkliga konsekvenser är konsekvenserna för förverkligandet av den enskildes språkliga rättigheter, ändringar i regleringen av administrativa områden, konsekvenserna för myndigheterna samt konsekvenserna för personalen. Anvisningen innehåller frågor som man kan använda som hjälpmedel när regleringens konsekvenser bedöms.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75595/OMSO_46_2016_Ohje_kiehelliset_vaikutukset_22s.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3.2.2 Indikatorer för uppföljning av de språkliga rättigheterna

Innehåll: För uppföljningen av språkförhållandena och tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna utvecklas språkindikatorer med diskrimineringsindikatorn som modell.

Ansvarigt ministerium: justitieministeriet

Utfall: I enlighet med handlingsplanen för nationalspråksstrategin började man hösten 2017 vid justitieministeriet utarbeta indikatorer för uppföljning av de språkliga rättigheterna. Indikatorerna färdigställdes i oktober 2018. Under processens gång kartlade man de nationella och internationella informationskällor som hänför sig till uppföljningen av de språkliga rättigheterna samt god praxis i arbetet med indikatorer. Indikatorerna används för att mäta och beskriva hur de språkliga rättigheterna förverkligas och för att lyfta fram utvecklingstrender. Indikatorerna används också vid uppföljningen av de språkliga rättigheterna och den nationella språkpolitiken och som verktyg vid beslutsfattandet i språkpolitiska frågor. Indikatorerna tillämpas på finsk-, svensk- och samiskspråkiga, teckenspråkiga och i den mån det är möjligt även på andra språkgrupper. Indikatorerna består av tre olika delar enligt FN:s modell för indikatorer för mänskliga rättigheter. De strukturella indikatorerna beskriver de strukturer som stöder tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna, processindikatorerna mäter främjandet av de språkliga rättigheterna och slutresultatsindikatorerna beskriver erfarenheterna av hur de språkliga rättigheterna tillgodoses ur individens och den språkliga gemenskapens synvinkel. Följande steg är att kartlägga de befintliga informationskällorna i närmare detalj och identifiera de saknade informationskällorna för att det ska vara möjligt att få uppgifter från indikatorerna. Samtidigt skapas på justitieministeriets webbplats en publiceringsplattform för insamling av indikatoruppgifter där informationen och materialet är fritt tillgängligt. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161089/OMSO_41_2018_Uppfoljningsindikatorer_for_de_sprakliga_rattigheterna.pdf?sequence=1&isAllowed=y

3.3 Datasystem

3.3.1 Anvisning för beaktande av språken vid utveckling av ICT-lösningar för myndigheter

Innehåll: I samband med utvecklingen av den offentliga förvaltningens datasystem gäller det att se till att systemen stöder tillämpningen av språklagen. Behoven hos användare som talar olika språk ska beaktas redan i samband med planeringen. Vid uppdatering av tillämpliga JHS-rekommendationer ökas anvisningarna för beaktande av olika språk. Ett exempel är JHS-rekommendationerna 173 och 174. Vid utvecklingen av landskapens gemensamma ICT-plattform fästs särskild uppmärksamhet vid kraven i språklagen.

Ansvarigt ministerium: finansministeriet

Utfall: I maj 2018 publicerades en uppdaterad version av rekommendationen JHS 173 Utveckling av ICT-services: Kravspecifikation som utfärdats av delegationen för informationförvaltningen inom den offentliga förvaltningen (JUHTA). Rekommendationen kompletterades med följande anteckning om de språkliga rättigheterna och språkgrupperna: "De språkliga rättigheterna bör beaktas redan i detta skede, såvida man via systemet sänder meddelanden (utskriften, e-post osv.) eller på annat sätt förmedlar information. Var och en har rätt att utträta sina ärenden hos de statliga myndigheterna och tvåspråkiga kommuners myndigheter på sitt eget språk, antingen finska eller svenska, samt i vissa situationer även på samiska⁷. Enligt språklagen ska myndigheterna i sin verksamhet självmant se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken⁸. Även enligt samiska språklagen ska myndigheterna i sin verksamhet självmant se till att de språkliga rättigheter som säkerställs i lagen förverkligas i praktiken⁹. Även teckenspråkiga¹⁰ och andra språkgrupper ska vid behov beaktas och om möjligt erbjudas språklig service med digitala hjälpmedel." <http://www.jhs-suositukset.fi/web/guest/jhs/recommendations/173>

3.4 Den finländska kulturen

3.4.1 Uppföljning av Rundradions förutsättningar att tillhandahålla utbud på flera språk

Innehåll: Rundradions produktion har särskild betydelse för finlandssvenskar och Finlands språkliga minoriteter, eftersom program riktade till dessa grupper inte alltid kan produceras på kommersiella villkor. Den grupp som begrundar Rundradions verksamhetsförutsättningar ska erbjudas tillräcklig information om basservicens betydelse för språkgrupperna.

Ansvarigt ministerium: kommunikationsministeriet

Utfall: Rundradion har producerat omfattande innehåll för de språkliga minoriteterna (svenska, de olika samiska språken, romska, engelska, ryska och karelska). Innehållen har distribuerats via samtliga kanaler, såväl på teve, radio och webben som via olika applikationer.

⁷ 10 § i språklagen (423/2003), 4 §, 12 § i samiska språklagen (1086/2003). Praktiska anvisningar om tillämpningen av språklagstiftningen i webbtjänster, justitieministeriets rekommendation JM 7/58/2015.

⁸ 23 § i språklagen (423/2003).

⁹ 24 § i samiska språklagen (1086/2003)

¹⁰ Enligt teckenspråklagen (359/2015) ska myndigheterna i sin verksamhet främja möjligheterna för dem som använder teckenspråk att använda och få information på sitt eget språk.

3.5 Goda språkkunskaper

3.5.1 Utredning av språkbadsundervisningen

Utredning av språkbadsundervisningen

Innehåll: Utredning av hur åtgärderna för att främja språkbad (t.ex. separat finansiering) har påverkat utbudet av språkbadsundervisning efter den föregående utredningen från 2011. Även hindren för ett ökat utbud av språkbadsundervisning utreds.

Ansvarigt ministerium: undervisnings- och kulturministeriet

Utfall: Tillgången till språkbadsundervisning har utökats under 2016–2019 med stöd av statliga specialunderstöd som delats ut av Utbildningsstyrelsen. Understöden har anvisats särskilt till att inleda, utöka och utveckla språkbadsundervisningen på svenska, finska och samiska inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. I projekten har man förutom att ordna undervisning och utveckla den bildat regionala och nationella nätverk för att sprida god praxis, lära sig av varandra och få stöd för att genomföra läroplansgrunderna för den grundläggande utbildningen (2014). Under 2018 och 2019 var en av prioriteringarna vid ansökan om statsunderstöd dessutom att öka mellan utbildningen på svenska och finska med hjälp av så kallad tandemundervisning. Undervisningen går ut på att finsk- och svenskspråkiga elever lär varandra sitt eget språk.

Jyväskylä universitet utredde i samarbete med Åbo Akademi och på uppdrag av undervisnings- och kulturministeriet utbudet av tvåspråkig verksamhet i kommunerna i Finland år 2017. På basis av utredningarna har den projektfinansiering som staten erbjudit 2015–2017 påskyndat i synnerhet den snävare tvåspråkiga verksamheten, som har ökat i kommuner av olika storlek i hela Finland. Det finns dock en risk för att den snävare verksamheten ofta förblir enstaka försök. Den mer etablerade, och ofta mer omfattande, verksamheten och i synnerhet språkbadsverksamheten på svenska har i viss mån gynnats av den statliga projektfinansieringen i de kommuner där det har varit nödvändigt att stärka kontinuiteten. Språkbaden och den övriga omfattande verksamheten på de andra inhemska språken eller på främmande språk har dock knappt ökat alls, och språkbaden och den övriga omfattande tvåspråkiga verksamheten saknar fortfarande kontinuitet i många kommuner.

Enligt utredningen försvåras främjandet av situationen för den tvåspråkiga undervisningen och språkbadsundervisningen av de många olika begrepp som används om språkbadsundervisningen samt av avsaknaden av nationell statistik. Det finns utmaningar särskilt på det lokala planet i fråga om språkbadsundervisningens kontinuitet i övergångsskedena i de lokala läroplanerna och tillgångens transparens. Att genomföra

språkbadsverksamhet och annan omfattande tvåspråkig verksamhet på lång sikt kräver att kommunerna förbinder sig till att systematiskt upprätthålla verksamheten, ordna finansiering, informera om verksamheten och vid behov utföra behovskartläggningar. Att inleda ny språkbads- eller annan omfattande verksamhet på de inhemska språken kräver i sin tur ett tillräckligt befolkningsunderlag och en tillräcklig efterfrågan samt resurser, en vision och gemensamma mål. Efterfrågan på engelskspråkig verksamhet verkar fortsättningsvis öka, särskilt i huvudstadsregionen.

3.5.2 Främjande av tillgång till en mångsidigare språkbadsundervisning

Innehåll: I regeringens spetsprojekt för kompetens och utbildning ingår en separat helhet som siktar på mångsidigare språkundervisning i en yngre ålder. Projektet strävar efter att införa språkundervisning redan på första klassen i grundskolan. Samtidigt strävar man också efter att stödja andra inlärningsmetoder inom tidig språkundervisning. Nationalspråksstrategins mål för att främja språkbadsundervisning granskas i anslutning till beredningen av spetsprojektet.

Ansvarigt ministerium: undervisnings- och kulturministeriet

Utfall: Regeringen genomförde ett spetsprojekt för att tidigarelägga språkundervisningen 2017–2019. Spetsprojektet har genomförts i form av lokala försök, som finansierats med statligt specialunderstöd. Sammanlagt har det beviljats över 8 miljoner euro i understöd till 131 olika projekt. Målet med försöken har varit att tidigarelägga, utveckla och utöka språkundervisningen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Understöden beviljades särskilt för ett tidigareläggande av undervisningen i A1- och A2-språk. Försöken på lokal nivå avslutas vid utgången av 2019. Statligt specialunderstöd beviljades kommuner och skolor för försök som främjar tidigarelagd språkundervisning. I försöken kompletterades bland annat skolornas språkutbud med språk som tidigare inte kunnat erbjudas på orten. I flera projekt utnyttjades språkbadsmetoder. Inom ramen för spetsprojektet för språk beviljades även understöd till universitetens fortbildningscentraler i syfte att ordna lärarfortbildning som stöder spetsprojektet. Dessutom företogs utredningar som kartlade elevernas attityder till språkstudier samt utredningar om läget beträffande språkbadsundervisning och tvåspråkig undervisning på kommunnivå för att lägga grunden för det fortsatta arbetet.

Regeringen beslutade i samband med ramförhandlingarna 2018 att språkundervisningen ska inledas i årskurs 1 från och med 2020. Statsrådet utfärdade en förordning om ändring av förordningen om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen samt en förordning om ändring av förordningen om grundläggande utbildning den 20 september 2018. Utbildningsstyrelsen har under 2018–2019 berett beskrivningar av A1-språkets uppgift, mål

och centrala innehållsområden i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för årskurs 1 och 2. Ändringarna föreslås träda i kraft senast den 1 maj 2019 så att utbildningsanordnarna kan ta i bruk de nya läroplanerna från och med den 1 januari 2020. Under 2018–2019 genomförs en omfattande fortbildningshelhet inom språkundervisningen som stöd för att tidigarelägga språkundervisningen. Erfarenheterna av spetsprojektet för språk samt de nya förfaranden och modeller som utvecklats inom ramen för projekten hjälper kommunerna och skolorna att förbereda och genomföra den tidigarelagda språkundervisningen, som inleds vid ingången av 2020.

Nationalspraksstrategins tidigare satsningar på att utveckla språkbadsundervisningen och kompetensen inom språkbadspedagogiken bidrog på ett märkbart sätt till att uppnå spetsprojektets mål.

● 3.5.3 Främjande av motivationen att studera svenska inom yrkesutbildningen

Innehåll: Motivationen att studera svenska för studerande inom yrkesutbildningen ska främjas. Motivationen förbättras genom att effektivt fokusera på de fördelar som kunskaper i svenska ger på arbetsmarknaden i Finland och övriga Norden. Genomförandet av kampanjen förutsätter att samarbetspartnerna deltar i den.

Ansvarig part: undervisnings- och kulturministeriet, justitieministeriet och samarbetspartner

Utfall: Svenska språkets betydelse lyftes år 2017 fram även i tidningen Mitt yrke, som också finns på webben. Svenska språkets betydelse var även ett tema under yrkesutbildningsdagarna i Åbo som ordnades av undervisnings- och kulturministeriet hösten 2017 och riktade sig till yrkesutbildningens ledning. I samband med evenemanget Mästare 2018 ordnades i samarbete med Folktinget ett seminarium om svenska språkets betydelse i arbetslivet, särskilt inom social- och hälsovården. Samtidigt ordnades även workshopparna Kocka på svenska för eleverna i finska grundskolor och evenemangets besökare. Motivationen att studera svenska bland yrkesstuderandena förbättrades även inom ramen för de ESF-projekt som främjar samarbetet mellan yrkesutbildningen och högskoleutbildningen. Det är viktigt att stärka kunskaperna i det svenska språket om man vill studera vidare vid en yrkeshögskola eller ett universitet.

● 3.5.4 Främjande av integrerad inläring av nationalspråken inom yrkesutbildning

Innehåll: Kunskaper i bägge nationalspråken är nyttigt och även nödvändigt i många yrken. 1,7 miljoner finländare bor i tvåspråkiga kommuner. Det är särskilt viktigt att behärska fackterminologin på flera språk. Inläring av vokabulär och språkbruk i sambandet med

praktiska studier vid yrkesläroanstalter har visat sig vara en lyckad och relevant språkinlärningsmetod. Införandet av så kallad integrerad språkinläring vid yrkesläroanstalter bör främjas.

Ansvarig part: Undervisnings- och kulturministeriet, Utbildningsstyrelsen

Utfall: Den nya lagstiftningen om yrkesutbildning trädde i kraft den 1 januari 2018. Grunderna för alla yrkesexamina förnyades senast den 1 januari 2019 i enlighet med den nya lagstiftningen. I motiveringarna till bestämmelserna betonades möjligheten att integrera den undervisning som gäller de gemensamma examensdelarna i den undervisning som gäller yrkesexamensdelarna i syfte att förbättra de studerandes studiemotivation och inlärningsresultat. De reviderade grunderna för de yrkesinriktade grundexamina gör det möjligt att i examen inkludera studier i svenska som är mer omfattande än de obligatoriska studierna i svenska. Detta är nödvändigt särskilt inom social- och hälsovården och tjänstesektorn samt när den studerande siktar på fortsatta studier vid en högskola. Inom ramen för nationella ESF-projekt har man i samarbete med yrkeshögskolorna utvecklat studiehelheter i svenska för både yrkesutbildning och yrkeshögskoleutbildning. Målet med studiehelheterna är att stärka och upprätthålla de studerandes kunskaper i svenska så att de kan klara av högskolestudier.

3.5.5 Nationell vetenskaplig termbank

Innehåll: Vetenskapstermbanken i Finland är en öppen och kontinuerligt uppdaterad termdatabas som är gemensam för alla vetenskapsgrenar som utövas i Finland. Den är tillgänglig såväl för det vetenskapliga samfundet som för medborgarna. Projektet beviljades finansiering för forskningsinfrastruktur av Finlands Akademi 2011–2015. Projektet genomförs som talkoarbete, och för närvarande utvidgas termbanken. Projektet och i synnerhet termbanken på svenska utvecklas.

Ansvarigt ministerium: Undervisnings- och kulturministeriet

Utfall: Vetenskapstermbanken i Finland är en öppen och kontinuerligt uppdaterad termdatabas som är gemensam för alla vetenskapsgrenar som utövas i Finland. Den är tillgänglig såväl för det vetenskapliga samfundet som för medborgarna. Projektet beviljades finansiering för forskningsinfrastruktur av Finlands Akademi 2011–2015. Vetenskapstermbankens nättjänst lanserades 2012 och inledningsvis utvecklades den genom tre pilotprojekt inom botanik, lingvistik och juridik. I dag genomförs projektet i samarbete med forskare i hela landet. År 2018–2019 är vetenskapstermbanken ett av de stora kulturprojekt som beviljats finansiering av Alfred Kordelins stiftelse, och den får sammanlagt 213 000 euro för att bygga upp ämnesområdena geologi, historia och konsthistoria. Även humanistiska fakulteten vid Helsingfors universitet har bidragit till upprätthållandet av termbanken

genom att bevilja finansiering för att anställa en forskningskoordinator för tre år 2017–2020. Dessutom har FIN-CLARIN beviljat finansiering för det språktekniska underhållet.

Det projekt för tvärvetenskapligt terminologiarbete inom de humanistiska områdena som genomförs inom ramen för vetenskapstermbanken har 2015–2018 fått finansiering via Suomen kulttuurirahasto, Konestiftelsen och framtidsfonden vid Helsingfors universitets humanistiska fakultet.

3.5.6 Understöd för invandrares val av språk genom information och utbildning. Integrationsutbildning.

Innehåll: Det följs upp i vilken omfattning integrationsutbildning ordnas som arbetskraftsutbildning på svenska (i synnerhet i Nyland, Egentliga Finland och Österbotten). Integrationen är en individuell process, som delvis baserar sig på invandrarens personliga behov och önskemål. Valet av språk påverkas dessutom av bland annat den aktuella tillgången till integrationstjänster, och valet av språk är inte alltid planmässigt. Myndigheterna har inte heller alltid tillräckligt med information om möjligheterna till integration och sysselsättning på svenska eller om svenskspråkiga nätverk som stöder integrationen. Invandrarnas möjligheter att välja finska eller svenska som integrations-språk främjas genom att man informerar och utbildar aktörer inom arbets- och näringsförvaltningen (i synnerhet i Nyland, Egentliga Finland och Österbotten). Det följs upp i vilken omfattning integrationsutbildning ordnas som arbetskraftsutbildning på svenska (i synnerhet i Nyland, Egentliga Finland och Österbotten).

Ansvarigt ministerium: Arbets- och näringsministeriet

Utfall: Utbudet av svenskspråkig integrationsutbildning utreddes 2017 i Kommunförbundets publikation "Är integrationsspråket individens, kommunens eller statens val?". Dessutom har ANM utrett det svenskspråkiga utbildningsutbudet under 2019. Våren 2019 är situationen den att den svenska integrationsutbildningen i Nyland senast konkurrensut-sattes våren 2016. Till serviceproducenter valdes Helsingfors stads svenska arbetarinsti-tut, Lärkkulla Stiftelsens folkakademi och Borgå folkakademi. I Egentliga Finland ordnas för närvarande inte integrationsutbildning som arbetskraftsutbildning, även om vardags-svenska ingår i integrationsutbildningen i Åboland. I april 2019 inleddes emellertid en upphandling av svenskspråkig integrationsutbildning i form av flerformsstudier i Egentliga Finland och Nyland. Avsikten är att undervisningen ska börja den 1 september 2019. I Österbotten är utbildningsutbudet bra, om man utöver integrationsutbildning som er-bjuds som arbetskraftsutbildning även räknar med bildningsarbete. En integrationsväg på svenska är tryggad i regionen. Målet är även att utveckla den grundläggande utbildningen för vuxna i regionen, varvid alla utbildningar skulle finnas på både finska och svenska.

Samarbetet mellan de aktörer som erbjuder integration på svenska har förbättrats, och arbetet fortsätter 2019 inom ramen för de rundabordssamtal som samordnas av Bildningsalliansen.

3.5.7 Språkundervisning för statsrådets tjänstemän

Innehåll: De prioriterade områdena för utvecklingen av språkkompetensen för statsrådets tjänstemän ingår i statsrådets kompetensstrategi. Statsrådets verksamhetskultur stärks genom beaktande av olika språkliga och kulturella grupper så att användningen av ett främmande språk blir en naturlig del av kompetensen och växelverkan.

Ansvarig part: Statsrådets kansli

Utfall: Statsrådets förvaltningsenhet vid statsrådets kansli ansvarar sedan 2015 för språkutbildningen för statsrådets tjänstemän. Undervisningen i svenska sker huvudsakligen i smågrupper som träffas varje vecka, men det har också ordnats kortare intensivkurser. Årligen deltar cirka 150 personer i statsrådets utbildning i svenska. Alla intresserade har kunnat delta i utbildningen. Det har inte ordnats någon egentlig utbildning i finska. Däremot erbjuds regelbundet kurser i praktisk användning av finska (språkvårds- och skrivkurser osv.).

3.6 Säkerhet och hälsa

3.6.1 Åtgärder som gäller Nödcentralverket: Utnyttjande av Erica-systemet för att säkerställa service på svenska

Innehåll: Det nya gemensamma nödcentralsdatasystemet för myndigheter (Erica) möjliggör nätverkande där man i högre grad kan utnyttja alla svenskspråkiga nödcentraloperatörer som arbetar under ett skift. Enligt planerna ska systemet ha införts i hela landet 2017. Systemet främjar utnyttjandet av personer som kan svenska, men det rättar inte till bortfallet av svensk- och tvåspråkiga anställda eller svårigheten att rekrytera nödcentraloperatörer som behärskar bägge nationalspråken. Enligt planerna ska alla funktioner och riskbedömningsanvisningar finnas på bägge språken i nödcentralsdatasystemet. Utfärdaren av anvisningarna, dvs. respektive sektor, ansvarar för översättningen av riskbedömningsanvisningarna.

Myndigheternas gemensamma nödcentralsdatasystem ökar inte i sig språkkunskaperna. Det främjar i viss mån utnyttjandet av personer som kan svenska, men det är inte någon stor reform när det gäller språkkunskaperna. Det rättar inte till bortfallet av svensk- eller tvåspråkiga nödcentraloperatörer.

Ansvarigt ministerium: Inrikesministeriet

Utfall: Nödcentraldatasystemet Erica möjliggör en virtuell, rikstäckande och nätverksbaserad nödcentral. Nödmeddelanden (nödsamtal och nödtextmeddelanden) och larm från brand- och brottslarmanläggningar styrs vid behov eller när så fastställts till särskilda rikstäckande linjer, där det är möjligt att svara var som helst i Finland. I första hand besvaras samtal vid nödcentralen i anmälarens område. I det nya datasystemet har operatörernas språkfärdighet fastställts i deras profiluppgifter, vilket innebär att ett svenskspråkigt nödmeddelande kan styras till följande lediga nödcentraloperatör med en svenskspråkig profil. Det nya systemet ändrar inte nödcentralernas språkliga beredskap, men i starkt svenskspråkiga områden har en stor del av personalen en svenskspråkig profil och arbetsskiftet planeras med beaktande av detta. Om en mottagare av ett nödmeddelande inte kan betjäna på svenska styr han eller hon efter att ha informerat om detta med en på förhand fastställd och tydlig fras samtalet till en svenskspråkig operatör. Samtalet besvaras av den nödcentraloperatör som utifrån en riksomfattande jämförelse varit ledig längst. Som en separat riskanalys har de olika myndigheternas anvisningar om hanteringen av nödmeddelanden integrerats i det nya nödcentraldatasystemet, och analysen finns tillgänglig på båda nationalspråken.

3.6.2 Rekrytering av språkkunniga personer till nödcentraloperatörutbildning

Innehåll: Rekryteringen av tvåspråkiga sökande till examensutbildningen för nödcentraloperatörer effektiviseras genom att den riktade reklamen utökas i samarbete med Nödcentralverket.

Kunskaper i svenska behövs på alla kurser för nödcentraloperatörer. Fokus ligger på deltagarnas befintliga språkkunskaper. Räddningsinstitutet strävar efter att öka antalet tvåspråkiga (finska och svenska) deltagare i inträdesproven. Även de lokala nödcentralernas sakkunskap kan utnyttjas i arbetet. Samtidigt bedöms beaktandet av de sökandes praktiska språkkunskaper i inträdesprovet.

Ansvarigt ministerium: Inrikesministeriet

Utfall: Med hjälp av omfattande marknadsföring i samarbete med media och Nödcentralverket ökades antalet tvåspråkiga sökande till den tvåspråkiga nödcentraloperatörutbildning som inleddes i Vasa, Kuopio och Tammerfors hösten 2018. I inträdesprovet till utbildningen är svenska värt 4 poäng (engelska 2).

3.6.3 Åtgärder som gäller polisen: Polisens telefonrådgivning utvecklas så att kunderna kan sköta ärenden på finska eller svenska

Innehåll: Avsikten är att i samband med förbättringen av polisens tillgänglighet (YL-VÄS-projektet) inrätta en telefonrådgivningstjänst för icke-brådslande ärenden. Exempel på icke-brådslande ärenden är rådgivning och handledning, körkortsärenden och olika tillståndsärenden. I samband med utvecklingen av tjänsten införs möjligheten att sköta ärenden på svenska.

Ansvarig part: Inrikesministeriet, Polisstyrelsen

Utfall: Inom ramen för projektet för att förbättra polisens tillgänglighet (YLVÄS-projektet) inrättades våren 2017 en riksomfattande telefonrådgivningstjänst för icke-brådslande ärenden. Rådgivningstjänsten kan kontaktas per telefon eller e-post och den betjänar på finska och svenska._

3.6.4 Beaktande av språket vid förundersökning tryggas och även polisens medvetenhet om övriga språkliga rättigheter ökas

Innehåll: Den reviderade förundersökningslagen trädde i kraft den 1 januari 2014. I reformen preciserades förundersökningsmyndigheternas metoder för att säkerställa den hördas språkliga rättigheter. För att effektivare implementera lagändringen kompletteras polisstyrelsens resultatavtal med ett omnämnande av språkbestämmelserna i förundersökningslagen. Samtidigt kan även ett tillägg om tillgodoseende av övriga språkliga rättigheter införas.

Ansvarigt ministerium: Inrikesministeriet

Utfall: År 2017 utfärdade Polisstyrelsen en bestämmelse med anvisningar om tolkning och översättning av främmande språk vid förundersökning och användning av tvångsmedel. I samband med förhandlingarna om resultatavtalet för 2019–2023 gick Polisstyrelsen tillsammans med de underlydande enheterna igenom hur de mål som fastställts i nationalspråksstrategin ska främjas med hjälp av de verktyg som justitieministeriet offentliggjort samt hur de språkliga rättigheterna ska tillgodoses vid förundersökning i enlighet med förundersökningslagen. Detta skrevs även in i resultatavtalen.

3.6.5 Utredning av eventuell back-up-verksamhet på svenska inom polisen

Innehåll: I polisens fältverksamhet används i första hand den lokala polisens språkkunskaper. Om en patrull saknar tillräckliga språkkunskaper för att betjäna en person på svenska

kan polisen få stöd per telefon eller kommunicera med den riksomfattande centraliserade stödtjänsten för svenska, dvs. back-up-tjänsten.

Ansvarig part: Inrikesministeriet, Polisstyrelsen

Utfall: Polisnärheten i Österbotten använder en stödfunktion för service på svenska.

3.7 Hälsa- och sjukvård

3.7.1 Bedömning av social- och hälsovårdsreformens språkliga konsekvenser

Innehåll: En språklig konsekvensbedömning görs av social- och hälsovårdsreformen samt den föreslagna landskapslagen. Grundlagsutskottet har i samband med regionförvaltningsreformen konstaterat att de grundläggande språkliga rättigheterna ska beaktas redan vid beredningen av regionindelningen och ändringar i den (GrUB 21/2009 rd). Bestämmelsen i 17 § i grundlagen förutsätter förutom formell likabehandling av språken även tillgodoseende av den faktiska jämlikheten mellan den finsk- och svenskspråkiga befolkningen bland annat vid ordnandet av samhällsservice. Konsekvensbedömningen bör bland annat omfatta en granskning av reformens inverkan på den finsk- och svenskspråkiga befolkningens jämlika möjligheter att få service på sitt modersmål.

Ansvarigt ministerium: Social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet

Utfall: De regeringspropositioner som i första hand behandlar landskaps- och vårdreformen (RP 15/2017 rd och RP 14/2018 rd) innehöll förutom förslag till bestämmelser som tryggar ett flertal språkliga rättigheter även konsekvensbedömningar som gällde de språkliga rättigheterna ur såväl ett funktionellt som ett juridiskt perspektiv. Eftersom statsminister Sipilä den 8 mars 2019 meddelade att regeringen avgår hann de ovannämnda propositionerna inte slutbehandlas under mandatperioden utan propositionerna förföll, vilket innebar att de lagar som föreslogs i dem inte godkändes av riksdagen.

3.7.2 Främjande av de språkliga rättigheterna inom social- och hälsovården

Innehåll: Medvetenheten om de språkliga rättigheterna och deras betydelse inom social- och hälsovården ökas. Målgrupperna utgörs av både personal och klienter inom social- och hälsovården. I detta syfte produceras material om de språkliga rättigheterna för målgrupperna och väljs lämpliga kanaler för att nå dem.

Ansvarigt ministerium: Social- och hälsovårdsministeriet, justitieministeriet

Utfall: Social- och hälsovårdsministeriet har utarbetat ett informationsblad om patientens språkliga rättigheter som riktar sig till de anställda inom hälso- och sjukvården. Informationsbladet finns på finska och svenska. Ministeriet skickade informationsbladet och ett följebrev till kommunerna och sjukvårdsdistrikten i september 2018. I följebrevet bad ministeriet ledningen för kommunerna och sjukvårdsdistrikten att dela ut informationsbladet och följebrevet på arbetsplatserna inom hälso- och sjukvården. Det meddelades även om informationsbladet i SHM:s finsk- och svenskspråkiga nyhetsbrev 4/2018 till kommunerna.

3.8 Statens rekryteringsprocess

● 3.8.1 Metoder för säkerställande av tjänstemännens faktiska språkkunskaper vid rekryteringen utvecklas

Innehåll: I samband med reformen av statens rekryteringsanvisningar uppdateras och kontrolleras anvisningarna för att säkerställa att de är i linje med lagstiftningen om nationalspråken och övriga språk. Finansministeriets anvisning om de principer som ska iakttas när tjänster tillsätts omarbetas avseende tillämpningen av språklagen (423/2003) och lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) och de praktiska verktygen i nationalspråksstrategin beaktas.

Ansvarig part: finansministeriet, statsrådets kansli

Utfall: Finansministeriets anvisning om de principer som ska iakttas när tjänster tillsätts uppdateras våren 2019. Anvisningen kompletteras i fråga om tjänstemännens allmänna behörighetskrav, såsom språkkunskaper, så att den innehåller heltäckande hänvisningar till lagstiftningen om språkkunskaper. Våren 2019 förbereder finansministeriet också en eOppiva-kurs om rekrytering inom staten för statsförvaltningens digitala lärmiljö. Kursen tar bland annat upp språkrav för tjänstemän och hur dessa ska bestyrkas samt hänvisningar till justitieministeriets anvisningar om detta.

4 Fortsatta åtgärder

Enligt justitieministeriets arbetsordning (595/2019) hör till justitieministeriets uppgift att främja och följa upp tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna. Nationalspråksnätverket har varit en utmärkt plattform för att följa upp och främja tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna i statsrådet. Det har också fungerat som ett forum med låg tröskel för diskussioner om språkfrågor både inom statsrådet och med intressentgrupper.

Ministeriernas erfarenheter av nationalspråksnätverket har varit positiva och förhoppningen är att verksamheten inom nätverket ska fortsätta även i framtiden. Det är viktigt att kunna diskutera språkpolitiken och andra språkfrågor såväl inom statsrådet som direkt med språkgrupperna. Ett välfungerande samarbete är en förutsättning för att tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna ska kunna främjas och goda relationer med viktiga nätverk upprätthållas samt för att språkgrupperna ska kunna engageras och möjligheter till samarbete med dem skapas.

Som en fortsatt åtgärd har justitieministeriet som avsikt att föreslå att det för nästa regeringsperiod inrättas ett gemensamt språknätverk för statsrådet där tyngdpunkten ligger på nationalspråken, men där även andra språkfrågor behandlas vid behov. Nätverket utvecklar och utbyter god praxis mellan olika förvaltningsområden och skapar nya möjligheter till samarbete i språkfrågor. Vidare upprätthåller det möjligheterna att samarbeta med och påverka språkgrupperna och andra viktiga intressentgrupper.

KÄLLOR

Språklagen (423/2003)

Samiska språklagen (1086/2003)

Teckenspråklagen (359/2015)

Praktiska anvisningar om tillämpningen av språklagstiftningen i webbtjänster, justitieministeriets rekommendation OM 7/58/2015

Nationalspråksstrategin, principbeslut av statsrådet 4/2012

Nationalspråksstrategins mellanrapport: Uppföljningen av nationalspråksstrategin samt förverkligandet av regeringens åtgärder 2011–2015, OM 34/2015

Handlingsplan för nationalspråksstrategin, JM 13/2017

Minskning av antalet separata strategier på statsrådsnivå, VNK/480/49/2015
CM/ResCMN(2017)1, 15.3.2017.

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-0990 (PDF)
ISBN 978-952-259-755-7 (PDF)